

Fimea kehittää,
arvioi ja informoi

JULKAISUSARJA 2/2019

APTEEKKIEN
TILINPÄÄTÖSANALYYSI
VUOSILTA 2014–2017

fimea

APTEEKKIEN TILINPÄÄTÖSANALYYSI VUOSILTA 2014–2017

Fimea kehittää, arvioi ja informoi -julkaisusarja 2/2019

© Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea
2019

Julkaisija

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea
Postiosoite: PL 55, 00034 FIMEA
Puh. vaihde: 029 522 3341
www.fimea.fi

Jakelutiedot

www.fimea.fi/tietoa_fimeasta/julkaisut

ISBN 978-952-5624-99-1

ISSN-L 1799-7135

ISSN 1799-7143 (verkkojulkaisu)

KÄSIKIRJOITTAJAT

Leena Reinikainen

Proviisori, yo-merkonomi
Kehittämissuunnittelija
Lääkehoitojen arviointi -prosessi,
Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea

Antti Hyvärinen

MMT, VTM
Lääketaloustieteilijä
Lääkehoitojen arviointi -prosessi,
Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea

Pertti Happonen

LL, MPH
Johtaja
Lääkehoitojen arviointi -prosessi,
Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea

SISÄLLYSLUETTELO

TIIVISTELMÄ.....	4	5.1.4	Farmaseuttisten palveluiden myynti	18
RESUMÉ.....	5	5.1.5	Verkkopalvelu.....	18
ABSTRACT.....	6	5.1.6	Yleisten kauppatavaroiden myynnin kehitys.	18
1 JOHDANTO.....	7	5.1.7	Nollaveroluokka.....	18
2 SELVITYKSEN TAVOITTEET.....	8	5.1.8	Apteekkivero	19
3 AINEISTO JA MENETELMÄT	9	5.2	Myyntikate.....	19
4 APTEEKIT 2017	11	5.3	Liikevoitto (tappio) ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja	20
4.1 Apteekkipalveluiden saatavuus.....	11	5.4	Liikevoittoon vaikuttavia tekijöitä	21
4.1.1 Apteekkien määrä	11	5.5	Liikevoitto verojen jälkeen ja apteekkarin palkkaaikaisu	21
4.1.2 Apteekkien aukioloajat.....	12	5.6	Liikevoiton (tappion) jakautuminen	22
4.1.3 Apteekkipalveluiden saatavuus naapurimaissa	13	5.7	Apteekkien liikevoitto- eli liiketulosprosentti	23
4.2 Apteekkien toimittamat lääkemääräykset.....	14	6	APTEEKKIEN TILOISSA TOIMIVAT YHTIÖT	24
4.3 Apteekkien toimintaan vaikuttaneet tekijät	14	7	APTEEKKIEN VAKAVARAISUUS JA MAKSUVALMIUS.....	27
5 YLEISKUVA APTEEKKIEN KANNATTAVUUDESTA.....	15	7.1	Omavaraisuusaste.....	27
5.1 Liikevaihto	15	7.2	Suhteellinen velkaantuneisuus	28
5.1.1 Liikevaihdon kehitys	15	7.3	Maksuvalmius	28
5.1.2 Lääkemyyntin kehitys	16	8	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	29
5.1.3 Itsehoito- ja reseptilääkkeiden myynti.....	17	LÄHTEET		31
		LIITTEET.....		32

TIIVISTELMÄ

Reinikainen L, Hyvärinen A, Happonen P. Apteekkien tilinpäätösanalyysi vuosilta 2014–2017. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea. Fimea kehittää, arvioi ja informoi julkaisusarja 2/2019. 36 s. ISBN 978-952-5624-99-1 (pdf)

Tausta

Fimean lakisäätöisiin lääkealan kehittämis- ja valvontatehtäviin kuuluu lääkealan toimivuuden, lääkkeiden maanlaajuisen saatavuuden ja apteekkiverkoston kattavuuden varmistaminen. Fimea laatii vuosittain apteekkien tilinpäätösanalyysin, jotta lääkkeiden ja apteekkipalveluiden saatavuutta, apteekkien tulonmuodostusta koskevien uudistusten tarpeellisuutta sekä tehtyjen muutosten vaikutuksia voidaan arvioida ja seurata.

Tavoitteet

Selvityksen tavoitteena oli tarkastella apteekkien talouden kehittymistä vuosina 2014–2017 sekä päivittää edellisiä tilinpäätösanalyysijä.

Menetelmät

Tilinpäätösanalyysi pohjautuu apteekkien vuoden 2017 taloustietoihin, jotka kerättiin Fimean sähköisellä lomakkeella syksyllä 2018. Tilinpäätösanalyysissä ovat mukana ne yksityiset apteekit, jotka olivat toiminnassa koko tarkastelujakson ajan ja joilla oli täysi tilikausi vuosina 2014–2017. Aineisto analysoitiin kuvailevin menetelmin.

Tilinpäätösanalyysi jakautuu neljään osaan. Ensimmäisessä osassa kuvataan apteekkipalveluiden saatavuutta ja apteekkien toimintavuotta 2017 yleisellä tasolla. Toisessa osassa tarkastellaan apteekkien liikevaihtoa, myyntiä ja kannattavuutta. Kolmannessa osassa tarkastellaan apteekkien yhteydessä toimivia yhtiöitä ja viimeisessä osassa tarkastellaan apteekkien vakavaraisuutta ja maksuvalmiutta.

Tulokset

Apteekkien keskimääräinen liikevaihto nousi vuosien 2014–2017 aikana kolme prosenttia, vaikka liikevaihdon keskiarvo laski kolme prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna vuonna 2017. Myynnin kasvu koostui lääkemyynnin kasvusta. Apteekkien keskimääräinen liikevaihto vuonna 2017 oli 3,8 miljoonaa euroa.

Vuonna 2017 apteekkien keskimääräinen liikevoitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja oli 254 000 euroa, joka oli noin viisi prosenttia vähemmän kuin vuonna 2014. Apteekkarin vuosipalkkaokaisun ja verojen jälkeen keskimääräinen apteekkien voitto oli 100 750 euroa. Yli puolella aineiston apteekteista omavaraisuusaste oli hyvä. Suhteellinen velkaantuneisuus oli hyvä lähes 99 prosentilla aineiston apteekteista. Apteekkien myyntikatteissa oli havaittavissa pientä laskua ja apteekkien maksuvalmius oli tarkastelujakson aikana heikentynyt.

Johtopäätökset

Aineiston apteekkien toiminta oli vuonna 2017 liiketaloudellisesti kannattavaa ja apteekit olivat pääsääntöisesti vakavaraisia, vaikka liikevaihdossa, liikevoitoissa ja myyntikatteissa oli havaittavissa laskua ja apteekkien maksuvalmius oli heikentynyt. Apteekkien väliset erot liikevoiton jakautumisessa vaihtelivat suuresti eri liikevaihtoryhmien sisällä.

Apteekkien määrä on Suomessa Pohjoismaihin verrattuna hyvällä tasolla, noin 6 800 asukasta yhtä pää- tai sivuapteekkiä kohti. Suomalaiset apteekit ovat avoinna keskimäärin 58 tuntia viikossa. Maakuntatasolla apteekkipalveluiden saatavuus vaihtelee kuitenkin paljon. Maakunnissa ja paikkakunnilla, joissa väestömäärä apteekkiä kohden on suuri, voidaan apteekkien määrää tämän taloustarkastelun perusteella lisätä.

RESUMÉ

Reinikainen L, Hyvärinen A, Happonen P. Apotekens bokslutsanalys för åren 2014–2017. Säkerhets- och utvecklingscentret för läkemedelsområdet Fimea. Publikationsserien Fimea utvecklar, utvärderar och informerar 2/2019. 36 s. ISBN 978-952-5624-99-1 (pdf).

Bakgrund

Fimeas lagstadgade tillsyns- och utvecklingsuppdrag gällande läkemedelsområdet är att säkerställa en fungerande läkemedelsbransch, en riksomfattande tillgång till läkemedel och ett täckande apoteksnät. Fimea gör varje år en analys av apotekens bokslut, för att tillgången till läkemedel och apotekstjänster, behovet av reformer som gäller apotekens inkomstbildning och effekterna av ändringarna ska kunna utvärderas och följas upp.

Mål

Syftet med redogörelsen var att granska apotekens ekonomiska utveckling 2014–2017 och att uppdatera den föregående bokslutsanalysen.

Metoder

Bokslutsanalysen baserar sig på apotekens ekonomiska uppgifter år 2017 som insamlades med Fimeas elektroniska formulär hösten 2018. Bokslutsanalysen omfattar de privata apotek som var verksamma under hela granskningsperioden och som hade en hel räkenskapsperiod 2014–2017. Materialet analyserades med beskrivande metoder.

Bokslutsanalysen är indelad i fyra delar. I den första delen beskrivs tillgången till apotekstjänster och apotekens verksamhetsår 2017 på allmän nivå. I den andra delen granskas apotekens omsättning, försäljning och lönsamhet. I den tredje delen granskas företag som samarbetar med apoteken och i den sista delen granskas apotekens solvens och likviditet.

Resultat

Apotekens genomsnittliga omsättning ökade tre procent under åren 2014–2017 trots att medelvärdet för omsättningen år 2017 sjönk tre procent jämfört med året innan. Försäljningstillväxten bestod av en ökad försäljning av läkemedel. Apotekens genomsnittliga omsättning 2017 var 3,8 miljoner euro.

År 2017 var apotekens genomsnittliga rörelsevinst före bokslutsdispositioner och skatter 254 000 euro, vilket var cirka fem procent mindre än år 2014. Efter apotekarnas årslönejustering och skatter var apotekens genomsnittliga vinst 100 750 euro. Mer än hälften av apoteken i materialet hade en god soliditetsgrad. Den relativa skuldsättningen var god, nära 99 procent, på alla de apotek som ingick i materialet. Apotekens försäljningsbidrag visade en liten nedgång och apotekens likviditet hade försämrats under granskningsperioden.

Slutsatser

De apotek som finns med i materialet hade en affärsekonomiskt lönsam verksamhet 2017 och apoteken är i regel solida även om omsättningarna, rörelsevinsterna och försäljningsbidragen visade en nedgång och apotekens likviditet hade försämrats. Skillnaderna i fördelningen av rörelsevinst mellan apoteken varierade stort inom respektive omsättningsgrupp.

Antalet apotek ligger i Finland på en bra nivå jämfört med de nordiska länderna, cirka 6 800 invånare på ett huvud- eller filialapotek. De finländska apoteken har en genomsnittlig öppetid på 58 timmar i veckan. På landskapsnivå varierar tillgången till apotekstjänster dock stort. I landskapen och på orter med hög befolkningstäthet per apotek kan man enligt den här ekonomiska översikten öka antalet apotek.

ABSTRACT

Reinikainen L, Hyvärinen A, Happonen P. Analysis of pharmacies' financial statements for 2014–2017. Finnish Medicines Agency Fimea. Serial Publication Fimea Develops, Assesses and Informs 2/2019. 36 p. ISBN 978-952-5624-99-1 (pdf).

Background

Fimea's statutory duties in relation to development and supervision of the pharmaceutical sector include ensuring the effective functioning of the pharmaceutical sector and nationwide access to medicines through a comprehensive pharmacy network. In order to assess and monitor access to medicines and pharmacy services, need for reforms of pharmacy income formation and the effects of the changes carried out, Fimea prepares an annual financial statement analysis of Finnish pharmacies.

Aims

The aim of the current analysis was to assess the financial performance of pharmacies in 2014–2017 and to bring the previous financial statement analyses up to date.

Methods

The financial statement analysis is based on the pharmacies' financial data for 2017, which were collected using Fimea's electronic form during the autumn of 2018. The financial statement analysis covers all private pharmacies in operation throughout the review period and with a full financial year in the period 2014–2017. The material was analysed using descriptive methods.

The financial statement analysis consists of four sections. The first section describes the availability of pharmacy services and the pharmacies' operating year 2017 on a general level. The second section assesses the turnover, sales and profitability of pharmacies. The third section analyses companies operating in conjunction with pharmacies, and the final section focuses on the solvency and liquidity of pharmacies.

Results

The average turnover growth for pharmacies in 2014–2017 rose by three per cent, even though the average turnover fell by three per cent on the previous year in 2017. The growth in sales consisted of growth in the sales of pharmaceuticals. The average turnover of pharmacies in 2017 was EUR 3.8 million.

In 2017, pharmacies recorded an average operating profit before appropriations and taxes of EUR 254,000, which was approximately five per cent lower than in 2014. After taxes and adjustment for the pharmacist's annual pay, the pharmacies' average profit was EUR 100,750. More than half of the pharmacies included in the material recorded a healthy equity ratio, while nearly 99 per cent of them had a sound total debt ratio. During the review period, pharmacies' sales margins had slightly decreased, and their liquidity had weakened.

Conclusions

The operations of the pharmacies included in the material were profitable in 2017 and most of the pharmacies were financially sound, even though decline could be noticed in the pharmacies' turnover, operating profit and sales margins, and the pharmacies' liquidity had weakened. Differences between pharmacies in terms of operating profit varied considerably within different turnover groups.

The number of pharmacies in Finland is at a good level compared with the other Nordic countries, around 6,800 inhabitants per one main pharmacy or subsidiary pharmacy. Finnish pharmacies are open 58 hours a week on average. At the regional level, however, the availability of pharmacy services varied considerably. Based on this financial assessment, the number of pharmacies can be increased in regions and locations where the population per pharmacy is large.

1 JOHDANTO

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimean lakisääteisenä tehtävänä on kehittää lääkealan ja lääkehuollon toimivuutta ja turvallisuutta (Laki lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksista 593/2009). Fimean tehtävinä ovat myös lääkkeiden maanlaajuisten saatavuuden ja apteekkiverkoston kattavuuden varmistaminen. Fimea kokoaa, tuottaa, arvioi ja välittää riippumatonta ja ajantasaista tietoa lääkkeistä, niiden käytöstä ja apteekkien toiminnasta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille, väestölle että julkisen päätöksenteon tarpeisiin. Fimea on laatinut tähän mennessä seitsemän laajamittaista selvitystä apteekkien taloudellisen tilan kehittymisestä (1–7).

Apteekkien toimintaa säännellään lääkelain (395/1987). Lääkelain mukaan apteekki on lääkehuollon toimintayksikkö, jonka tehtävänä on lääkkeiden vähittäismyynti, jakelu, valmistus sekä lääkkeisiin liittyvä neuvonta ja palvelutoiminta. Apteekkiä on pidettävä auki siten, että lääkkeiden saatavuus on turvattu, ja lääkevalikoiman sekä määrän on vastattava tavanomaisen asiakaskunnan tarpeita. Apteekkilupa voidaan liittää lääkkeiden saatavuuden turvaamiseksi apteekkiliikkeen aukioloaikoja tai sivuapteekin ja apteekin palvelupisteen ylläpitämistä koskevia ehtoja. Lääkelain mukaan Fimea päättää apteekkien sijaintialueista, lukumäärästä ja niihin liittyvistä muutoksista.

Lääkelain 89 §:n mukaan apteekkarin, Helsingin yliopiston apteekin ja Itä-Suomen yliopiston apteekin tulee antaa Fimealle sen kehittämis-, suunnittelu- ja valvontatehtäviä, laadunvalvontamaksun määräämistä sekä tilastojen laatimista varten tarpeelliset yksilöintiä, tuloja ja menoja sekä muutoin taloudellista asemaa koskevat tiedot apteekkitoiminnasta sekä apteekin kanssa samassa toimillassa harjoitetusta muusta liiketoiminnasta. Tätä pykälää on sovellettu ensimmäistä kertaa vuodelta 2017 annettuihin tietoihin. Näin apteekkien yhteydessä toimivien yhtiöiden toiminnasta kerätään tietoja aikaisempaa laajemmin.

Apteekkiala on toimintaympäristönä poikkeuksellinen, sillä apteekkitoiminta on luvanvarais- ta, apteekkilupa on henkilökohtainen ja ammattia voidaan harjoittaa vain toiminimellä (yksityinen ammatinharjoittaja). Vastaavaa erikoiskaupan muotoa, johon apteekkien toimintaa voisi verrata, ei ole, sillä muilla aloilla toiminnan kasvaessa yritysmuoto yleensä muutetaan vastaamaan liiketoiminnan laajuutta ja tulevaisuudensuunnitelmia. Apteekkareilla tätä mahdollisuutta ei ole. Viime aikoina on käyty paljon keskustelua siitä, pitäisikö apteekkitoiminnan luvanvaraisuudesta luopua ja apteekkitoiminta sallia kaikille kriteerit täyttävillä hakijoilla. Apteekkien luvanvaraisuudella on kuitenkin katsottu voitavan turvata parhaiten ammattiapteek- kijärjestelmä sekä lääkkeiden saatavuus kaikissa olosuhteissa.

Apteekit poikkeavat muusta erikoiskaupasta myös siinä, että Suomessa lääkkeiden hinnannuodostus ja katerakenne on tarkasti säänneltyä. Lääkkeiden hinnat ovat kaikissa suomalaisissa apteekeissa samat ja niillä ei voi kilpailla. Eduskunnassa on kuitenkin käsiteltyssä lakimuutos, jossa apteekkarit voisivat halutessaan antaa omasta kätteestaan alennusta itsehoitolääkkeitä myydessä. Lääkekorvausjärjestelmällä on rajoitettu muun muassa kerralla toimitettavien reseptilääkkeiden määrää ja ostokertojen toimitusväliä. Lisäksi yrittäjien eli apteekkareiden vaihtuvuus apteekeissa on todennäköisesti nopeampaa kuin erikoiskaupassa keskimäärin. Vaikka apteekki on liiketoiminnallinen yksikkö, jonka toimintaan sisältyy liiketoiminnallisia tavoitteita ja riskejä, apteekit toimivat kuitenkin ensisijaisesti osana suomalais- ta terveydenhuoltoa.

Aikaisempien tilinpäätösanalyysien mukaan maankattava apteekkipalveluiden saatavuus on pysynyt ennallaan ja apteekkitoiminta on ollut pääsääntöisesti liiketaloudellisesti kannattavaa ja vakavaraista (1–7). Apteekkien keskimääräinen liikevaihto ja lääkemyynnin kokonais- arvo ovat kasvaneet vuodesta 2010 lähtien. Etenkin liikevaihdoltaan suuret apteekit myyvät merkittävän osan yleisistä kauppatavaroista apteekkien yhteydessä toimivien yhtiöiden kaut- ta. Kannattavuuden ja vakavaraisuuden kehityksessä on kuitenkin ollut havaittavissa hidastumista ja joiltakin osin myös laskua. Esimerkiksi apteekkien myyntikatteet ja liikevoittopro- sentti laskivat vuonna 2016. Lisäksi omavaraisuusaste ja maksuvalmius näyttivät heikenty- neen.

Tässä selvityksessä päivitetään edellä mainittuja apteekkien tilinpäätösanalyysijä niiden ta- loustietojen pohjalta, jotka on saatu vuoden 2017 apteekkitoiminnasta.

2 SELVITYKSEN TAVOITTEET

Selvityksen tavoitteena oli arvioida yksityisten suomalaisten apteekkien taloudellista tilannetta vuonna 2017 ja verrata talouden kehittymistä vuosiin 2014–2016.

Selvityksessä tarkastellaan apteekkien kannattavuutta, vakavaraisuutta ja maksuvalmiutta sekä arvioidaan apteekkien tiloissa toimivien yhtiöiden vaikutuksia apteekkien kannattavuuteen.

Tämä selvitys päivittää vuosina 2011–2017 tuotettua tietoa apteekkien taloudellisesta tilanteesta Fimean perustehtävien mukaisesti.

3 AINEISTO JA MENETELMÄT

Tämän tilinpäätösanalyysin aineisto koostuu kahden eri rekisterin aineistosta.

Apteekkimaksu muuttui apteekkiveroksi vuoden 2017 alusta alkaen, jolloin Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimean määräämä apteekkimaksu siirtyi Verohallinnolle oma-aloitteisesti tilittäväksi apteekkiveroksi. Aiempien vuosien tilinpäätösanalyysit on tehty apteekkimaksun määräämistä varten Fimealle toimitettujen tietojen perusteella. Tässä tilinpäätösanalyysissä on käytetty osaa näistä tiedoista vuosilta 2014–2016.

Vuodesta 2017 lähtien Fimean tietojensaantioikeus perustuu apteekkimaksulain asemesta lääkelakiin. Apteekkien vuoden 2017 taloustiedot kerättiin sähköisellä lomakkeella syksyllä 2018. Tietojen keruun aikana ilmeni ongelmia joidenkin apteekkijärjestelmien raportoinnissa, mistä johtuen esimerkiksi apteekkien ilmoittamia itsehoito- ja reseptilääkkeiden myyntilukuja ei ole käytetty tässä tilinpäätösanalyysissä.

Suomessa oli 616 toiminnassa olevaa apteekkia vuonna 2017. Alkuperäinen aineisto sisältää kaikkien, mukaan lukien kahden yliopiston apteekin tulostiedot. Varsinaisessa kannattavuustarkastelussa yliopistojen apteekit on kuitenkin jätetty tämän tilinpäätösanalyysin ulkopuolelle, koska ne suuren kokonsa takia vaikuttavat apteekkien taloutta koskeviin tunnuslukuihin merkittävästi. Helsingin yliopiston apteekilla on 17 toimipistettä ympäri Suomea. Apteekin liikevaihto oli 320 miljoonaa euroa ja tilikauden liikevoitto lähes 15 miljoonaa euroa vuonna 2017 (8). Itä-Suomen yliopiston apteekilla on yksi toimipiste Kuopiossa. Apteekin liikevaihto vuonna 2017 oli 16,5 miljoonaa euroa ja voitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja puolestaan 0,66 miljoonaa euroa (9).

Yliopistojen apteekit eroavat yksityisistä apteekeista myös siinä, että niillä on tiettyjä opetus- ja tutkimustehtäviä, joita yksityisillä apteekeilla ei ole. Yliopistojen apteekit maksavat apteekiveron valtiolle, mutta liikevoitto tilitetään suoraan yliopistolle. Yliopistojen apteekkien liike-tulosta verotetaan yksityisiä apteekeja kevyemmin, sillä yliopistojen apteekit maksavat 20 % yhteisöveroa, kun taas yksityisten apteekkien liike-tulosta verotetaan apteekkarin henkilökohtaisen tuloverotuksen mukaan (usein yli 40 %).

Varsinaisessa kannattavuustarkastelussa analyysin ulkopuolelle on jätetty myös Ahvenanmaan apteekit, sekä apteekit, jotka ovat aloittaneet liiketoimintansa kesken vuotta 2014 tai sen jälkeen, sillä niiden toiminnan kehittymistä ja muutoksia ei voida arvioida koko tarkasteltavalta ajanjaksolta. Tässä tilinpäätösanalyysissä käsitellään siis sellaisia yksityisiä apteekeja, jotka ovat olleet toiminnassa koko tarkastelujakson ajan ja joilla oli täysi tilikausi vuosina 2014–2017.

Varsinaisessa kannattavuusanalyysissä on mukana kaikkiaan 602 apteekkia. Edellä mainituista syistä lukumäärä poikkeaa edellisten apteekkien tilinpäätösanalyysien määrästä (1–7). Näin ollen myös tulokset voivat joltain osin hieman poiketa edellisvuosista.

Tilinpäätösanalyysi on jaettu neljään osaan. Ensimmäisessä osassa tarkastellaan apteekki-en toimintavuotta 2017. Osiossa kuvataan apteekkipalveluiden saatavuutta Suomessa sekä apteekkitiheyden että aukioloaikojen avulla, tarkastellaan apteekeista toimitettujen lääke-määräysten määrää sekä kuvataan apteekkien toimintaan vaikuttaneita tekijöitä vuonna 2017. Muista osioista poiketen ensimmäisessä osiossa ovat mukana kaikki vuonna 2017 toiminnassa olleet apteekit, mukaan lukien yliopistojen apteekit ja Ahvenanmaan apteekit.

Toisessa osassa tarkastellaan apteekkien liikevaihtoon, myyntiin ja kannattavuuteen liittyviä asioita. Osiossa arvioidaan apteekkien liikevaihdon kehitystä, lääkkeiden ja yleisten kauppatavaroiden myyntiä, myyntikatteita sekä liikevoittoa vuosina 2014–2017. Osiossa tarkastellaan lyhyesti myös itsehoito-, reseptilääkkeiden ja farmaseuttisten palveluiden myyntiä, verkkopalvelun kehitystä sekä apteekiveroa.

Apteekit on jaettu 11 liikevaihtoryhmään, jotka mukailivat apteekkimaksu- ja apteekkivero-lainsäädännön liikevaihtorajoja. Liikevaihtoryhmä on laskettu vuosina 2014–2016 ensimmäi-

sen tarkasteluvuoden eli vuoden 2014 mukaan. Vuotta 2017 on tarkasteltu erillisenä, sillä kahden eri rekisterin aineistoja ei ole yhdistetty. Liikevoittoa tarkasteltaessa analyysiin on otettu mukaan kultakin vuodelta vain sellaiset apteekit, joilla on ollut sama omistaja koko tilikauden ajan, koska kirjanpidollisesti liikevoitto ei ole omistajanvaihdostilanteessa suoraan vertailukelpoinen muun aineiston kanssa. Lisäksi henkilöyritysten omistajavaihdostilanteissa kannattavuuden tarkastelu yksittäisenä tilikautena ei välttämättä kerro yrityksen todellisesta kannattavuudesta.

Lääketukkumyynnin kehitykseen liittyvät laskelmat perustuvat lqvian tuottamaan tukkumyyn-tiaineistoon.

Raportin kolmannessa osassa tarkastellaan vuoden 2017 tietojen pohjalta apteekkien yhteydessä toimivia yhtiöitä sekä näiden liiketoimintaa. Erillisyyhtiötoimintaan liittyvät analyysit perustuvat aikaisempaa kattavampiin tietoihin, sillä nykyinen lääkelainsäädäntö velvoittaa ilmoittamaan apteekkien kanssa samassa toimitilassa harjoitetun liiketoiminnan tiedot Fimealle.

Raportin neljännessä osassa tarkastellaan tasetietojen pohjalta apteekkien omavaraisuus-astetta, suhteellista velkaantuneisuutta sekä maksuvalmiutta. Vuosia 2014–2016 koskeva analyysi toteutettiin apteekkirekisteriin aikaisemmin tallennetuilla tiedoilla, jossa apteekit oli valittu satunnaisotannalla eri liikevaihtoryhmistä (n = 84–94). Vuotta 2017 koskeva aineisto koostui sähköisen tietojen ilmoittamisen kautta saaduista noin 600 apteekin tasetiedoista. Tarkastelun ulkopuolelle jäivät apteekit, joiden toiminnassa oli merkittävä muutos vuoden 2017 aikana. Tällaisella muutoksella tarkoitetaan omistajanvaihdosta tai pääapteekin muuttamista sivuapteekiksi.

Aineiston tilastolliset analyysit on tehty R-ohjelmistolla sekä Microsoft Excelillä. Tunnuslukuina on käytetty frekvenssejä, keskiarvoja, mediaaneja, minimejä, maksimeja ja summia. Muutokset on esitetty pääsääntöisesti lukumääräisinä ja/tai prosentuaalisina muutoksina. Tasetietojen analysoinnissa on esitetty omavaraisuusasteen, suhteellisen velkaantuneisuuden ja maksuvalmiuden tunnuslukuja sekä näihin perustuvia luokitteluja. Apteekkien kannattavuutta kuvaavien tunnuslukujen kehitystä on tarkasteltu vuotta 2017 koskevana ajallisena poikkileikkausanalyysinä ja vertaamalla tunnuslukuja edellisen vuoden vastaaviin tunnuslukuihin sekä neljän peräkkäisen vuoden välisenä aikasarja-analyysinä. Vakavaraisuutta ja maksuvalmiutta kuvaavia tunnuslukuja vuodelta 2017 on verrattu aikaisempien vuosien tilinpäätösanalyysien vastaaviin lukuihin, jolloin apteekkien lukumäärä ja tarkasteltavat apteekit vaihtelevat vuosittain.

4 APTEEKIT 2017

4.1 Apteekkipalveluiden saatavuus

4.1.1 Apteekkien määrä

Suomessa oli 616 toiminnassa olevaa apteekkia vuonna 2017. Kaksi näistä oli yliopiston apteekkeja. Sivuapteekkeja oli yhteensä 196, joista 16 oli Helsingin yliopiston sivuapteekkeja. Kaiken kaikkiaan apteekkitoimipisteitä oli 31.12.2017 toiminnassa 812. Lisäksi apteekkien palvelupisteitä oli 107.

Vuonna 2017 Fimea teki päätöksen 11 uuden apteekin perustamisesta Ylivieskaan, Naantaliin, Tampereelle, Kuopioon, Mäntsälään ja Espooseen. Espooseen uusia apteekkeja perustettiin kuusi. Päätökset ovat Espoota lukuun ottamatta lainvoimaisia. Vuonna 2017 toimintansa aloitti yksi uusi apteekki Turussa. Lisäksi neljä sivuapteekkiä muuttui pääapteekiksi, yksi pääapteekki sivuapteekiksi ja kaksi sivuapteekkiä lopetti toimintansa.

Suomessa oli 31.12.2017 lähes 6 800 asukasta yhtä pää- tai sivuapteekkiä kohti (**taulukko 1**). Pelkkien apteekkien lukumäärien perusteella tarkasteltuna apteekkeja oli eniten Uudellamaalla ja vähiten Ahvenanmaalla. Kun apteekkien lukumäärä suhteutettiin maakunnan väkilukuun, oli apteekkeja kuitenkin eniten Etelä-Savossa. Selkeästi vähiten apteekkeja oli Uudellamaalla, jossa yhtä apteekkiä kohti oli yli 10 000 asukasta. Maakuntien sisällä oli myös kuntakohtaisia eroja. Esimerkiksi Uudellamaalla 279 044 asukkaan Espoossa oli 16 apteekkitoimipistettä vuonna 2017, jolloin yhtä apteekkiä kohti oli reilut 17 000 asukasta, kun taas 5481 asukkaan Inkoossa oli yksi apteekki. Koko maan keskiarvoon verrattuna apteekkeja oli vähemmän myös Etelä-Suomen maakunnissa Ahvenanmaalla, Pirkanmaalla ja Päijät-Hämeessä.

Taulukko 1. Apteekkien lukumäärät ja apteekkitiheydet maakunnittain 2017 (10).

Maakunta	Apteekkien lukumäärä (pää- ja sivuapteekit)	Osuus apteekkeista (%)	Väkiluku 31.12.2017	Asukasta per Apteekki
Ahvenanmaa	4	0,5	29 489	7372
Etelä-Karjala	20	2,5	129 865	6493
Etelä-Pohjanmaa	36	4,4	190 910	5303
Etelä-Savo	39	4,8	147 194	3774
Kainuu	14	1,7	73 959	5283
Kanta-Häme	28	3,4	172 720	6169
Keski-Pohjanmaa	11	1,4	68 780	6253
Keski-Suomi	51	6,3	276 031	5412
Kymenlaakso	32	3,9	175 511	5485
Lappi	33	4,1	179 223	5431
Pirkanmaa	70	8,6	512 081	7315
Pohjanmaa	32	3,9	180 945	5655
Pohjois-Karjala	31	3,8	162 986	5258
Pohjois-Pohjanmaa	60	7,4	411 856	6864
Pohjois-Savo	45	5,5	246 653	5481
Päijät-Häme	28	3,4	201 228	7187
Satakunta	42	5,2	220 398	5248
Uusimaa	156	19,2	1 655 624	10613
Varsinais-Suomi	80	9,9	477 677	5971
Koko maa	812	100,0	5 513 130	6790

4.1.2 Apteekkien aukioloajat

Apteekkia ja sivuapteekkia on pidettävä avoinna siten, että lääkkeiden saatavuus on turvattu (Läkelaki 395/1987). Tarvittaessa apteekkilupaan voidaan liittää lääkkeiden saatavuuden turvaamiseksi apteekkiliikkeen aukioloaikoja koskevia ehtoja. Apteekkarin on ilmoitettava aukioloajoista kunnalle, jossa apteekki sijaitsee.

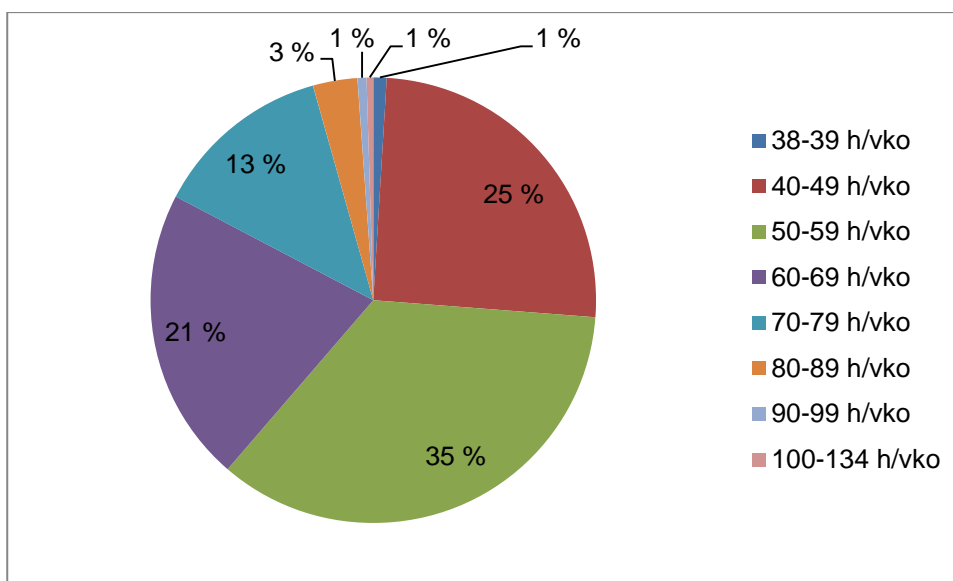
Fimea pyysi apteekkeja ilmoittamaan aukioloaikansa muiden taloustietojen keräämisen yhteydessä syksyllä 2018. Aukioloajat tuli ilmoittaa tunteina viikossa ja lomake hyväksyi ainoastaan täydet tunnit. Usealla apteekilla aukioloaikoihin vaikuttivat säännölliset päivystysvuorot. Aukioloaikojen osalta aineistossa oli enemmän apteekkeja kuin vuoden 2017 lopussa, sillä aineistoon jätettiin myös sellaisten apteekkien ilmoitetut aukioloajat, jotka olivat aloittaneet tai lopettaneet toimintansa vuoden 2017 aikana.

Pääapteekit (n = 618) olivat avoinna keskimäärin 58 tuntia viikossa (**taulukko 2.**). Aukioloajat vaihtelivat 38–134 viikotunnin välillä. Yli 90 % apteekkeista oli avoinna myös lauantaisin. Apteekkien lauantai aukiolot vaihtelivat 3–15 viikotunnin välillä ja keskimäärin apteekit olivat avoinna lauantaisin 6 tuntia. Sunnuntaisin avoinna oli 31 % aineiston pääapteekkeista. Apteekit olivat avoinna sunnuntaisin keskimäärin 5 tuntia. Sunnuntain aukioloajat vaihtelivat 2–14 tunnin välillä. Viisi apteekkia ilmoitti olevansa avoinna vuoden jokaisena päivänä, ja Helsingin yliopiston apteekki Mannerheimintieellä oli tämän lisäksi avoinna ympäri vuorokauden.

Taulukko 2. Pääapteekkien aukioloajat 2017.

	Apteekin aukioloajat	josta lauantaisin	josta sunnuntaisin
Keskiarvo (h/viikko)	58	6	5
Mediaani (h/viikko)	56	6	5
Minimi (h/viikko)	38	3	2
Maksimi (h/viikko)	134	15	14
Lukumäärä (kpl)	618	569	194
Osuus (%)	100	92	31

Neljännes aineiston pääapteekkeista oli avoinna 40–49 tuntia viikossa (n = 156) ja 35 % apteekkareista ilmoitti apteekkinsa olevan avoinna 50–59 tuntia viikossa (n = 217) (**Kuvio 1.**). Hieman yli viidennes aineiston apteekkeista oli avoinna 60–69 tuntia viikossa (n = 132). Lähes viidennes pääapteekkeista oli avoinna yli 70 tuntia viikossa (n = 107). Seitsemän pääapteekkia oli avoinna yli 90 tuntia viikossa (2 %).

Kuvio 1. Pääapteekkien aukiolotunnit viikossa 2017 (n = 618).

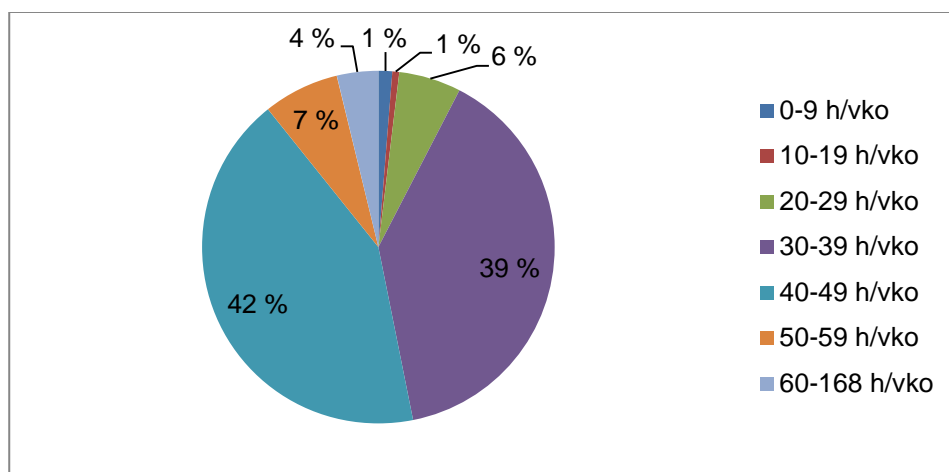
Useassa apteekissa oli havaittavissa aukioloaikojen laajenemista (3–10 h/viikko) apteekkarinvaihdoksen yhteydessä. Samassa yhteydessä saatettiin laajentaa myös viikonlopun tai sivuapteekin aukioloaikoja.

Sivuapteekit turvaavat lääkkeiden ja apteekkipalveluiden saatavuutta alueilla, jossa itsenäiselle apteekille ei ole riittäviä toimintaedellytyksiä. Sivupapteekit (n = 158) olivat avoinna keskimäärin 40 tuntia viikossa vuonna 2017 (**taulukko 3**). Noin 17 % sivuapteekeista oli avoinna lauantaisin ja 4 % myös sunnuntaisin. Helsingin yliopiston apteekin lisäksi aineistossa oli mukana myös sellaisia yksityisiä sivuapteekkeja, jotka olivat auki viikonloppuisin.

Taulukko 3. Sivupapteekkien aukioloajat 2017.

Sivuapteekin aukioloajat		josta lauantaisin	josta sunnuntaisin
Keskiarvo (h/viikko)	40	6	7
Mediaani (h/viikko)	40	6	6
Minimi (h/viikko)	6	4	5
Maksimi (h/viikko)	168	11	11
Lukumäärä (kpl)	158	27	7
Osuus (%)	100	17	4

Hieman yli 80 % sivuapteekeista oli avoinna 30–49 tuntia viikossa vuonna 2017 (**kuvio 2**). Vaihtelu aukioloajoissa oli kuitenkin suurta. Kaksi sivuapteekkia oli avoinna alle 10 tuntia viikossa (1 %) ja kuusi sivuapteekkia yli 60 tuntia viikossa (4 %).

Kuvio 2. Sivupapteekkien aukiolotunnit viikossa 2017 (n = 158).

4.1.3 Apteekkipalveluiden saatavuus naapurimaissa

Suomessa on asukasmäärään suhteutettuna apteekkeja suurin piirtein saman verran kuin Ruotsissa (**taulukko 4**). Virossa, Islannissa ja Norjassa apteekkitiheys on Suomea parempi, mutta Tanskassa apteekkitiheys on melkein puolet pienempi kuin Suomessa.

Taulukko 4. Apteekkien lukumäärä Pohjoismaissa ja Virossa väestömäärään suhteutettuna (11).

Maa	Apteekkien lukumäärä (tilanne 4/2018)	Asukkaita apteekkia kohti (väestömäärä 31.12.2017)
Islanti	102	3 317
Norja	915	5 747
Ruotsi	1 455	6 955
Suomi	812	6 790
Tanska	450	12 847
Viro	495	2 659

Ruotsissa avattiin 40 uutta apteekkia vuonna 2017 (12). Suurin osa uusista apteekeista (n = 37) avattiin kahden kilometrin etäisyydellä lähimmästä apteekista. Vuoden 2017 aikana Ruotsissa suljettiin 23 apteekkia, joista 19 sijaitsi korkeintaan kahden kilometrin päässä lä-

himmästä apteekista. Ruotsalaiset apteekit olivat avoinna keskimäärin 56 tuntia viikossa vuonna 2017. Noin 76 % apteekkeista oli avoinna lauantaisin ja 38 % sunnuntaisin.

Ruotsin apteekkijärjestelmän sääntelyn purkamisesta on kulunut lähes kymmenen vuotta. Lokakuusta 2009 lähtien apteekkien määrä Ruotsissa on kasvanut 54 %, mutta väestömäärään suhteutettuna apteekkitiheys on vasta nyt samalla tasolla kuin Suomessa (12). Vaikka apteekkien aukioloajat Ruotsissa ovat myös laajentuneet useilla tunneilla, olivat suomalaiset apteekit viikkotasolla avoinna keskimäärin kaksi tuntia enemmän kuin ruotsalaiset apteekit vuonna 2017.

4.2 Apteekkien toimittamat lääkemääräykset

Apteekkeista toimitettiin 61,2 miljoonaa lääkemääräystä vuonna 2017. Lääkemääräyksistä noin 55,1 miljoonaa toimitettiin yksityisistä apteekkeista ja noin 6,1 miljoonaa yliopiston apteekkeista (13). Käytännössä tämä tarkoitti noin 11 lääkemääräystä jokaista suomalaista kohden ja 2305 lääkemääräystä jokaista Suomessa toiminutta lääkärinä kohden. Vuoteen 2016 verrattuna toimitettujen lääkemääräysten määrä nousi 4,1 %.

Toimitettujen lääkemääräysten lukumäärä kuvastaa apteekin kokoa. Kolmannes apteekkeista toimitti 40 000–80 000 lääkemääräystä ja viidennes apteekkeista yli 120 000 lääkemääräystä vuonna 2017 (taulukko 5.).

Taulukko 5. Taloustietokyselyssä ilmoitetut apteekkeista toimitetut lääkemääräykset 2017.

	< 40 000	40 000–79 999	80 000–120 000	> 120 000	Yhteensä
N	133	194	149	133	609
%	21,8	31,9	24,5	21,8	100,0

4.3 Apteekkien toimintaan vaikuttaneet tekijät

Hallituspuolueiden apteekkiryhmä linjasi huhtikuussa 2017, että lääkkeiden alueellinen saatavuus tulee turvata kattavalla apteekkiverkostolla ja lääkevarastoilla (14.). Apteekkien määrää nähtiin tarpeelliseksi lisätä ja parantaa siten apteekkipalvelujen alueellista saatavuutta ja laatua. Myös apteekkiluvan määräytymistä koettiin tarpeelliseksi selkiyttää ja helpottaa. Lisäksi apteekkiryhmän linjauksissa oli muun muassa lääkkeiden kustannuksiin ja hinnanmuodostumiseen, apteekkimaksun määräytymiseen sekä itsehoitolääkkeiden myyntikanavaan liittyviä kohtia. Linjausten julkaisu sai aikaan vilkasta yhteiskunnallista keskustelua apteekkijärjestelmän sääntelyn tarpeellisuudesta ja kilpailun lisäämisestä apteekki-alalla.

Apteekkien toimintaympäristössä tapahtui vuonna 2017 useampia muutoksia. Lääkemääräysten voimassaoloaika piteni joitakin rajoituksia lukuun ottamatta yhdestä vuodesta kahteen vuoteen vuoden 2017 alusta (1088/2010). Lääkärit veloitettiin määräämään potilaalle hinnaltaan edullisin biosimilaari, jos biologisella lääkkeellä oli tällainen markkinoilla. Lisäksi pitkäaikaiseen hoitoon tarkoitettu lääke tuli aloittaa pienellä pakkauksella.

Hallitusohjelman mukaisten 150 miljoonan euron lääkekorvaussäästöjen toteutumiseksi diabeteslääkkeistä muut kuin insuliinivalmisteet siirrettiin alempaan 65 %:n erityiskorvausluokkaan. Insuliinihoidot jätettiin kuitenkin edelleen 100 %:n erityiskorvausluokkaan. Kalliista yli 1000 euron hintaisista lääkepakkausista alettiin korvata vain kuukauden annos kerrallaan. Tällä pyrittiin vähentämään lääkehävikkiä. Lisäksi peruskorvattavien lääkkeiden toimitusvälien seuranta tehostettiin, jolloin uusi erä lääkkeitä voitiin toimittaa vasta kun edellinen lääke-erä oli käytetty lähes loppuun. Aikaisemmin tällainen seuranta on koskenut vain erityiskorvattavia lääkkeitä.

Apteekkimaksu muuttui apteekki-veroksi vuoden 2017 alusta alkaen, jolloin Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimean määräämä apteekkimaksu siirtyi Verohallinnolle omaaloitteisesti tilittäväksi apteekki-veroksi (Apteekki-verolaki 770/2016). Laskentaperiaatteet säilyivät pääosin entisellään. Apteekkimaksusta poiketen apteekki-vero lasketaan kuitenkin verovelvolliselta aikaisemmin apteekkikohtaisen laskennan asemesta. Tällä voi olla taloudellisia vaikutuksia erityisesti apteekkarin vaihdostilanteissa. Vuoden 2017 liikevaihdon perusteella määräytyvä apteekki-vero tuli tilittää Verohallinnolle 12.6.2018 mennessä.

Lisäksi apteekkien toimintaan vaikuttivat lääketukkuiliikkeen jakeluhäiriöt syyskuussa 2017.

5 YLEISKUVA APTEEKKIEN KANNATTAVUUDESTA

Kannattavan yritystoiminnan edellytyksenä on riittävä liikevaihto ja siihen tarkoituksenmukaisesti suhteutettu kustannusrakenne (15). Tässä tilinpäätösanalyysissä apteekkien kannattavuutta ja tuloksen riittävyttä on arvioitu absoluuttisesti, jolloin kannattavuutta mitataan tuottojen ja kulujen välisenä erotuksena. Lisäksi tunnuslukuja on suhteutettu liikevaihtoon.

Tuloksia tarkasteltaessa on hyvä ottaa huomioon, että apteekin liiketuloksessa on mukana apteekkarin palkka, liiketoiminnan riskit sekä oman pääoman tuotto. Apteekkitoiminnan kannattavuudelle ei ole olemassa yleisesti hyväksytyjä raja-arvoja, jotka osoittaisivat missä vaiheessa apteekkitoiminta muuttuu kannattamattomasta kannattavaksi. Tässä tilinpäätösanalyysissä asian merkitystä on kuitenkin arvioitu erisuuruisten laskennallisten palkkaokaisujen kautta.

Apteekkien tilinpäätösanalyysissä käsitellyt taloustiedot perustuvat pääosin sähköisen lomakkeen ”Liiketoiminnan tilastotiedot” -osiossa kysytyihin tietoihin. Näiden tietojen on tarkoitus kuvata apteekkiliikettä kokonaisuutena sisältäen pääapteekkien sekä mahdollisten sivuapteekkien, palvelupisteiden ja verkkopalvelun tiedot.

5.1 Liikevaihto

Kirjanpitolain (1336/1997) mukaan liikevaihdoksi luetaan tuotteiden ja palveluiden myynnistä saadut tuotot, joista on vähennetty myönnetty alennukset, arvonlisävero ja muut välittömästi myynnin määrään perustuvat verot. Apteekkien liikevaihto koostuu käytännössä lääkkeiden, elintarvikkeiden ja yleisten kauppatavaroiden myynnistä, lääkemyynnistä laitoksille, sopimusvalmistuksesta, farmaseuttisten palveluiden myynnistä sekä tax free -myynnistä. Tässä tilinpäätösanalyysissä lääkemyyntiin on yhdistetty sopimusvalmistus, lääkemyynti laitoksille sekä farmaseuttiset palvelut. Elintarvikkeiden myynti on puolestaan yhdistetty yleisten kauppatavaroiden myyntiin. Lisäksi sivuapteekkien liikevaihto on yhdistetty pääapteekin liikevaihtoon. Apteekkimaksua/-veroa ei kuitenkaan ole vähennetty, vaikka kyseessä veroluontoinen maksu onkin.

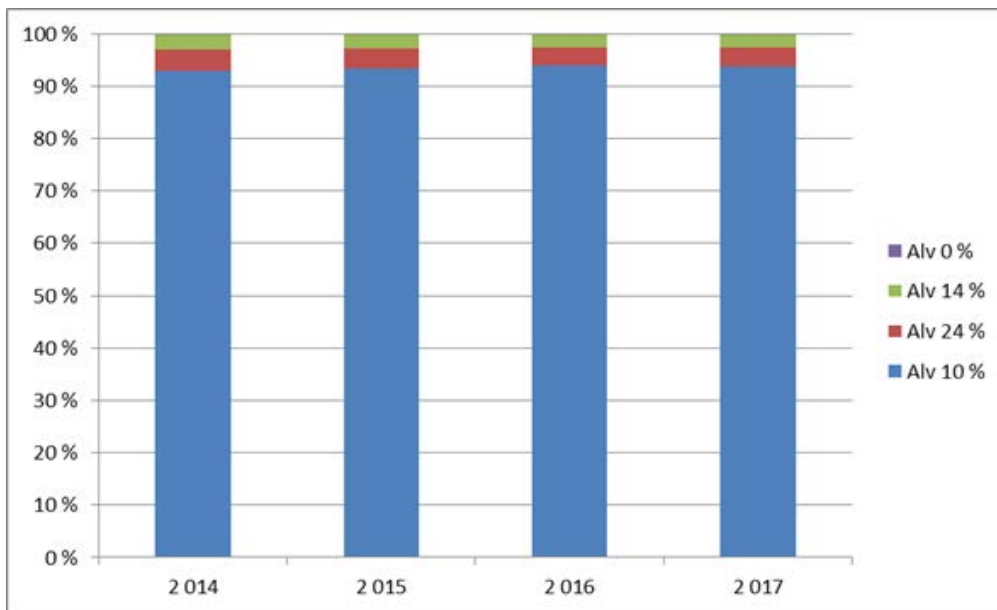
Aineiston apteekkien kokonaisliikevaihto sekä lääkemyynnin ja yleisten kauppatavaroiden myynnin arvo vuosina 2014–2017 (n = 602) eri liikevaihtoryhmissä on kuvattu **liitteissä 1-3**. Aikaisemmista tilinpäätösanalyysistä poiketen tarkasteltavat apteekit eivät välttämättä ole samat koko tarkastelujakson ajalta, vaikka apteekkien lukumäärät ovatkin samat, sillä kahden eri rekisterin aineistoja ei ole yhdistetty. Vaikka aineistot eivät ole aivan yhtäläiset, voidaan niitä vertaamalla kuitenkin arvioida liikevaihdon ja myynnin ajallista kehitystä ja muutosten nopeutta.

5.1.1 Liikevaihdon kehitys

Vuonna 2017 aineiston apteekkien liikevaihdon keskiarvo oli 3,8 miljoonaa euroa ja mediaani 3,3 miljoonaa euroa (**liite 1**). Tämä oli noin 3 prosenttia vähemmän kuin apteekkien liikevaihdon keskiarvo vuonna 2016, jolloin keskiarvo oli 3,9 miljoonaa euroa.

Apteekkien keskimääräinen liikevaihto kasvoi vuonna 2015 edelliseen vuoteen 2014 verrattuna noin 3,6 prosenttia. Kasvuvauhdin hidastumisesta huolimatta apteekkien liikevaihto oli noin 2,9 prosenttia suurempi vuonna 2016 kuin 2015. Vuonna 2017 liikevaihdon kehitys oli negatiivista. Koko neljän vuoden tarkastelujakson aikana apteekkien liikevaihto näytti kuitenkin nousseen reilut 3 prosenttiyksikköä, sillä vuosina 2015 ja 2016 apteekkien liikevaihto kasvoi enemmän kuin mitä liikevaihto laski vuonna 2017.

Liikevaihtoryhmien sisäisiä muutoksia oli paljon, mutta muutosten merkitystä ei ole tässä yhteydessä arvioitu, koska apteekit voivat olla eri liikevaihtoryhmissä eri vuosina. Tämä on havaittavissa esimerkiksi siitä, että apteekkien lukumäärät eri liikevaihtoryhmissä vaihtelevat tarkastelujakson aikana.

Kuvio 3. Apteekkien myynnin jakautuminen eri alv-luokkiin 2014–2017.

Apteekkien myynnin rakenne pysyi tarkasteluvuosien 2014–2017 aikana tasaisena (**kuvio 3.**). Apteekkien arvonlisäverollinen kokonaismyynti koostui suurimmaksi osaksi lääkemyynnistä, jonka osuus vaihteli 93–94 prosentin välillä. Yleisten kauppatavaroiden osuus oli 6–7 prosenttia.

5.1.2 Lääkemyynnin kehitys

Suomessa myytiin lääkkeitä yli kolmella miljardilla eurolla vuonna 2017, mikä oli noin 15 prosenttia koko terveydenhuollon kustannuksista (13). Luku koostuu avohoidon lääkkeiden arvonlisäverollisesta vähittäismyynnistä ja tukkuohjehintojen mukaisesta myynnistä sairaaloille. Tukkumyynti sairaaloille perustuu listahintoihin, jotka saattavat poiketa todellisesta hinnasta muun muassa erilaisten riskinjakosopimusten tai hankintakilpailutuksen takia. Edelliseen vuoteen verrattuna lääkkeiden kokonaismyynti kasvoi 0,4 prosenttia. Tämä oli vähemmän kuin vuonna 2016, jolloin kasvua oli 3,7 prosenttia. Lääkkeiden tukkumyynnistä 73 prosenttia oli apteekkimyyntiä vuonna 2017.

Vuonna 2017 aineiston apteekkien arvonlisäverollisen lääkemyynnin keskiarvo oli 3,9 miljoonaa euroa ja mediaani 3,4 miljoonaa euroa (**liite 2**). Lääkemyynnin apteekkikohtainen keskiarvo laski 2,7 prosenttia vuoteen 2016 verrattuna, jolloin apteekkien lääkemyynnin arvonlisäverollinen keskiarvo oli 4 miljoonaa euroa. Apteekkien liikevaihdon lasku selittyi hyvin pitkälti juuri lääkemyynnin laskulla, sillä apteekkien lääkemyynti muodosti 94 % apteekkien kokonaismyynnistä vuonna 2017. Tarkastelujakson aikana lääkemyynti kasvoi kuitenkin hieman yli 4 prosenttia, sillä apteekkien lääkemyynti kasvoi enemmän vuosina 2015 ja 2016 kuin lääkemyynti laski vuonna 2017.

Apteekkien tukkumyynntiaineiston mukaan lääkemyynti apteekkeille oli noin 17 miljoonaa euroa pienempi vuonna 2017 kuin vuonna 2016 (**taulukko 6**). Suhteellisesti tukkumyynti oli laskenut vuoden aikana noin prosentin. Eniten oli laskenut systeemisesti vaikuttavien infektio- ja sydän- ja verisuonisairauksien hoidossa käytettävien lääkkeiden tukkumyynti, noin kuusi prosenttia kumpikin. Tukkumyynnin laskuun lienee syynä pitkään jatkuneen viitehintojen nousun laantuminen sekä lääketukkuliikkeen jakeluhäiriöt syyskuussa 2017. Veritautien lääkkeiden tukkumyynti oli vastaavasti noussut lähes 15 %.

Taulukko 6. Lääkkeiden arvonlisäveroton tukkumyynti apteekeille 2016–2017 (16).

ATC-luokka	2016	2017	Erotus €	Muutos-%
A ALIMENTARY TRACT AND METABOLISM	277 882 679	273 005 194	-4 877 485	-1,8 %
B BLOOD AND BLOOD FORMING ORGANS	128 692 113	147 538 676	18 846 563	14,6 %
C CARDIOVASCULAR SYSTEM	191 596 448	180 498 216	-11 098 231	-5,8 %
D DERMATOLOGICALS	38 844 754	38 853 849	9 096	0,0 %
G GENITO URINARY SYSTEM AND SEX HORMONES	109 058 845	107 397 514	-1 661 330	-1,5 %
H SYSTEMIC HORMONAL PREPARATIONS, EXCL. SEX HORMONES AND INSULINS	34 710 631	34 676 191	-34 440	-0,1 %
J ANTIINFECTIVES FOR SYSTEMIC USE	68 340 220	63 980 304	-4 359 915	-6,4 %
L ANTINEOPLASTIC AND IMMUNOMODULATING AGENTS	314 387 986	310 576 015	-3 811 971	-1,2 %
M MUSCULO-SKELETAL SYSTEM	81 750 532	79 286 384	-2 464 148	-3,0 %
N NERVOUS SYSTEM	264 814 837	257 230 813	-7 584 023	-2,9 %
P ANTIPARASITIC PRODUCTS, INSECTICIDES AND REPELLENTS	5 673 839	6 001 816	327 977	5,8 %
R RESPIRATORY SYSTEM	143 868 262	142 681 257	-1 187 005	-0,8 %
S SENSORY ORGANS	35 703 440	36 521 085	817 645	2,3 %
V VARIOUS	3 131 357	3 216 587	85 230	2,7 %
Z WHO ATC NOT APPLICABLE	40 941	54 822	13 881	33,9 %
All	1 698 496 882	1 681 518 724	-16 978 157	-1,0 %

5.1.3 Itsehoito- ja reseptilääkkeiden myynti

Apteekkien taloustietokyselyssä kysyttiin syksyllä 2018 lääkemyynnin jakautumista itsehoito- ja reseptilääkkeiden kesken. Tarkoituksena oli tarkastella itsehoitolääkkeiden merkitystä erikokoisille ja eri paikkakunnilla sijaitseville apteekeille. Tietojen keräämisen aikana kävi kuitenkin ilmi, että osa apteekkijärjestelmistä käsittelee itsehoito- ja reseptilääkkeiden hintoja raportinottohetken hinnoilla eikä lääkkeen myyntihetken hinnoilla. Lääkkeiden hinnat voivat muuttua kahden viikon välein, jolloin raportointihetkellä on suuri merkitys myyntilukujen todenmukaisuuteen. Tämän takia Fimealle ilmoitetuissa myyntiluvuissa saattoi olla jopa 10 prosentin ero toteutuneeseen myyntiin verrattuna. Lisäksi joitakin yksittäisiä vuotta 2017 koskevia myyntitietoja oli taloustietojen keruun hetkellä saatettu jo hävittää. Kerättyjä myyntilukuja ei tämän virhemarginaalin ja tietojen puutteellisuuden takia käytetty tässä tilinpäätösanalyysissä.

Suomen lääketilaston mukaan avohoidon lääkemyynti verollisin vähittäismyyntihinnoin vuonna 2017 oli yhteensä 2 457 miljoonaa euroa (13). Verolliset myyntihinnat sisältävät tukkuhinnan lisäksi lääketaksan ja alennetun arvonlisäveron 10 prosenttia. Itsehoitolääkkeiden osuus avohuollon kokonaislääkemyynnistä oli 350 miljoonaa euroa eli noin 14 prosenttia.

Mikäli avohoidon lääkemyyntiä tarkastellaan tukkuhintojen mukaan, oli itsehoitolääkkeiden tukkumyyntiin osuus avohoidon kokonaislääkemyynnistä noin 13 prosenttia (16). Prosenttiyksikön ero myyntiosuuksien tukkuhinnan ja vähittäismyyntihinnan mukaisesti tarkasteltuna johtuu siitä, että itsehoitolääkkeiden lääketaksan mukaisessa hinnoittelussa käytetään isompia kertoimia kuin reseptilääkkeiden hinnoittelussa (Valtioneuvoston asetus lääketaksasta 713/2013).

Lääkkeitä saavat Suomessa myydä asiakkaille vain apteekit. Lääkelain (395/1987) mukaan nikotiinikorvausvalmisteita saa kuitenkin myydä apteekkien lisäksi tupakkaa myyvissä vähittäiskaupoissa, kioskeissa ja huoltoasemilla sekä ravitsemisliikkeissä myyntipaikan sijaintikunnan myöntämän vähittäismyyntiluvan perusteella. Nikotiinivalmisteita saa myydä ainoastaan 18 vuotta täyttäneille.

Vuonna 2017 nikotiinikorvausvalmisteita myytiin tukkuhintojen mukaan yli 55 miljoonalla eurolla (16). Apteekkien kautta myytiin 13 prosenttia kaikista nikotiinikorvausvalmisteista.

5.1.4 Farmaseuttisten palveluiden myynti

Apteekissa ja sivuapteekissa voidaan harjoittaa myös terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen ja sairauksien ehkäisyyn liittyvää palvelutoimintaa (Lääkelaki 395/1987). Toiminnan tarkoituksena ei saa olla lääkkeiden käytön tarpeeton lisääminen. Palvelutoiminta ei myöskään saa haitata lääkkeiden toimittamista ja lääkkeisiin liittyvää neuvontaa.

Farmaseuttisilla palveluilla tarkoitetaan apteekissa tarjottavia maksullisia palveluita kuten astma- ja diabetespalvelua, lääkeshoidon eritasoisia arvioiteja, tupakasta vieroituspalvelua, lääkkeenoton muistutus-, inhalaatiohoidon tarkistus- ja lääkityksen tarkistuspalvelua sekä terveystarkoituksia. Farmaseuttista palvelua ovat yhtä lailla apteekkien lakisääteiset maksutomat tehtävät kuten lääkeneuvonta, jotka eivät luonnollisesti näy apteekin liikevaihdossa.

Vuotta 2017 koskevan aineiston apteekkareista (n = 602) 56 ilmoitti farmaseuttisten palveluiden liikevaihdon. Liikevaihto oli yhteensä 38 293 euroa ja liikevaihdon keskiarvo 714 euroa. Farmaseuttisten palveluiden tarjoajia oli todennäköisesti enemmänkin, mutta niille ei kuitenkaan ollut kertynyt liikevaihtoa vuonna 2017.

5.1.5 Verkkopalvelu

Apteekin verkkopalvelulla tarkoitetaan apteekin palveluiden myyntiä asiakkaan internetin välityksellä tekemän tilauksen perusteella (Lääkelaki 395/1987). Lainsäädäntö on sallinut lääkkeiden myynnin verkkopalvelun kautta helmikuusta 2011 lähtien. Fimea ylläpitää verkkosivuillaan luetteloa laillisista apteekin verkkopalveluista. Verkkopalvelua tarjosi vuonna 2017 hieman yli sata apteekkia.

Lääkkeiden myynti verkkopalvelun kautta on Suomessa vielä vähäistä. Fimean taloustietokyselyssä 82 yksityistä apteekkia ilmoitti verkkopalvelun liikevaihdon. Liikevaihto oli yhteensä 1,2 miljoonaa euroa ja liikevaihdon keskiarvo 14 774 euroa. Aineisto oli kuitenkin hyvin heterogeenista, sillä liikevaihdon mediaani oli 585 euroa. Tämä johtunee siitä, että 63 prosenttia apteekeista (n = 52) ilmoitti verkkopalvelun liikevaihdon olleen alle 1000 euroa vuonna 2017. Verkkopalvelun liikevaihto oli yli 10 000 euroa 14 apteekilla, ja näistä kolmella verkkopalvelun liikevaihto oli yli 100 000 euroa. Pienin ilmoitettu liikevaihto oli 7 euroa ja suurin yli 340 000 euroa. Verkkopalvelun liikevaihto oli 0,3 prosenttia näiden 82 apteekin kokonaisliikevaihdosta. Luvuista puuttuvat muun muassa yliopistojen apteekkien verkkopalvelut, joiden liikevaihto vuonna 2017 oli noin nelinkertainen verrattuna yksityisten apteekkien verkkopalvelun liikevaihtoon.

Vilkas Group Oy julkaisee neljännesvuosittain verkkokaupan kehitystä kuvaavan verkkoindeksin (17). Indeksiin vaikuttavat verkkotilauksen lukumäärä, euromääräinen myynti, sekä keskimääräinen ostoskori. Verkkokauppa kasvoi vuonna 2017 verkkoindeksin mukaan noin 10 prosenttia vuoteen 2016 verrattuna. Edellisenä vuotena kasvua oli 18,2 prosenttia. Vuonna 2018 kasvua oli jo 27 prosenttia ja Vilkas Group Oy ennustaa verkkokaupoille voimakkaan kasvun aikaa ainakin seuraavalle kolmelle vuodelle. Verkkokaupan voimakkaan kasvun voitaneen olettaa näkyvän myös apteekkien verkkopalvelun liikevaihdossa.

5.1.6 Yleisten kauppatavaroiden myynnin kehitys

Aineiston apteekkien yleisten kauppatavaroiden arvonlisäverollisen myynnin keskiarvo oli 259 000 euroa ja mediaani 195 000 euroa vuonna 2017 (**liite 3.**). Yleisten kauppatavaroiden myynti muodosti noin 6 prosenttia apteekkien kokonaisliikevaihdosta.

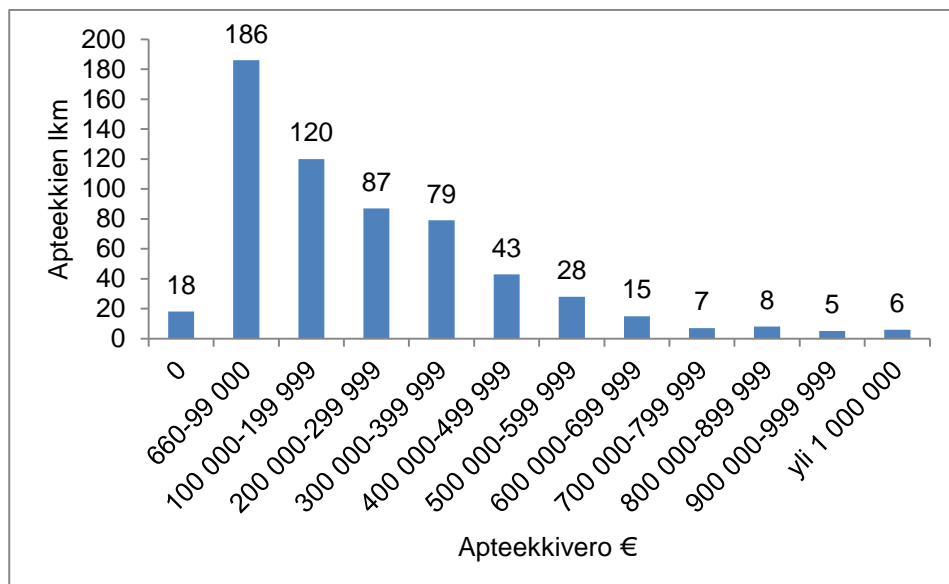
Apteekkien yleisten kauppatavaroiden myynnin keskiarvo nousi vajaat kaksi prosenttia vuoteen 2016 verrattuna, mutta koko tarkastelujakson aikana keskiarvo on laskenut noin seitsemällä prosentilla. Yleisten kauppatavaroiden liikevaihdon kasvaessa niiden myynti siirretään usein apteekin yhteydessä toimivalle osakeyhtiölle. Apteekkien yhteydessä toimivien yhtiöiden vaikutusta apteekkien talouteen tarkastellaan luvussa 6.

5.1.7 Nollaveroluokka

Lääkkeiden ja yleisten kauppatavaroiden myynnin lisäksi apteekkien liikevaihdossa voi olla mukana arvonlisäverotonta myyntiä. Vuonna 2017 nollaveroluokan myyntiä oli aineiston apteekeissa 3,36 miljoonaa euron arvosta. Nollaveroluokassa ilmoitetut myynnit ovat pääasiassa tax free -myyntiä, mutta mukana voi olla myös apteekkarin omia ostoja, joita pystyi kirjaamaan kirjanpitoon arvonlisäverottomana 850 euron arvosta vuonna 2017. Nollaveroluokan osuus apteekkien kokonaisliikevaihdosta vuonna 2017 oli 0,15 %.

5.1.8 Apteekkivero

Vuotta 2017 koskevaa apteekkiveroa tilitettiin valtiolle 178,3 miljoonaa euroa (13). Aineiston yksityisten apteekkien (n = 602) apteekkiveron kokonaissumma oli 144,7 miljoonaa euroa, keskiarvo 240 320 euroa ja mediaani 183 832 euroa. Aineiston apteekeista 18 ei maksanut apteekkiveroa ollenkaan. Pienin maksettava apteekkivero oli suuruudeltaan 660 euroa ja suurin apteekkivero 1,89 miljoonaa euroa.

Kuvio 4. Apteekkiveron suuruus ja jakautuminen vuoden 2017 aineistolla kuvattuna (n = 602).

Apteekkien tilittämien apteekkiverojen jakautuminen apteekkiveron suuruuden mukaan on kuvattu **kuviossa 4**. Kuvioista on havaittavissa, että vuonna 2017 noin 54 prosenttia apteekeista tilitti apteekkiveroa 0–200 000 euroa. Euromääräisesti näiden apteekkien (n = 324) osuus apteekkiverosta oli kuitenkin vain 19 prosenttia.

5.2 Myyntikate

Myyntikate on tunnusluku, joka osoittaa kuinka paljon yritykselle on jäänyt myyntituotoista myyntiä vastaavien tavarastojen vähentämisen jälkeen (15). Nykyisen kirjanpitolainsäädännön mukaan myyntikatteita ei enää esitetä tuloslaskelmassa, mutta lääkkeiden myyntikatteiden tarkastelulla voidaan arvioida esimerkiksi lääketaksan muutosten vaikutuksia ja muutostarpeita.

Lääkkeiden vähittäismyynnihinnoista säädetään Valtioneuvoston asetuksella lääketaksasta (713/2013). Lääketaksa on regressiivinen, jolloin apteekin saama myyntikate pienenee suhteellisesti lääkkeen hinnan kasvaessa. Reseptilääkkeiden myyntikate on erilaisen laskentamallin takia pienempi kuin itsehoitolääkkeiden myyntikate. Lääkkeiden myyntikatteen sääntelyllä pyritään turvaamaan taloudelliset toimintaedellytykset myös pienemmille apteekeille, joiden myynti painottuu yleisesti reseptilääkkeisiin. Koska apteekkien lääkemyynti muodostaa 94 prosenttia apteekkien kokonaismyynnistä, on apteekkien myyntikate näin ollen suurelta osin säänneltyä. Yleisten kauppatavaroiden ja nikotiinikorvausvalmisteiden hinnoittelusta apteekki voi päättää vapaasti.

Apteekkien kirjanpidossa on perinteisesti esitetty myyntikate 1 (myyntikateprosentti 1) ja myyntikate 2 (myyntikateprosentti 2). Myyntikate 1 on saatu vähentämällä liikevaihdosta välittömästi lääkkeeseen liittyvät kustannukset (muuttuvat kulut) kuten tavarastot. Myyntikate 2:sta on tämän lisäksi vähennetty liikevaihdon perusteella määrättävä apteekkimaksu (nykyään apteekkivero).

Aineiston apteekkien myyntikatteet on kuvattu **taulukossa 7**. Myyntikateprosentit laskivat jokaisena tarkastelujakson vuotena. Vuonna 2017 aineiston apteekkien keskimääräinen myyntikateprosentti 1 oli 31,2 prosenttia, mikä oli prosenttiyksikön pienempi kuin vuonna 2014. Aineistossa olivat mukana sellaiset apteekit, joilla oli tarkastelujakson aikana täysi tilikausi. Kun aineistossa otettiin huomioon apteekkimaksu, oli myyntikateprosentti 25,9 prosenttia (myyntikateprosentti 2). Tämä oli 1,3 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2014. Selit-

tävinä tekijöinä myyntikatteiden laskuun voivat olla suhteellisesti pienempikatteisten kalliiden lääkkeiden myynnin osuuden kasvaminen ja myynnin kasvusta aiheutunut apteekkimaksun kasvu. Syvällisempi myyntikatteiden analyysi vaatisi kuitenkin nykyistä tarkemmat pakkauskohtaiset myyntitiedot apteekkeittain.

Taulukko 7. Aineiston apteekkien myyntikatteet 2014–2017.

Vuosi	2014	2015	2016	2017
Apteekkien lukumäärä	600	599	600	595
Myyntikate 1				
Keskiarvo M€	1,18	1,21	1,22	1,20
Mediaani M€	1,04	1,07	1,08	1,00
Myyntikateprosentti 1	32,18	31,83	31,38	31,17
Myyntikate 2				
Keskiarvo M€	0,95	0,96	0,97	0,96
Mediaani M€	0,87	0,89	0,89	0,81
Myyntikateprosentti 2	27,23	26,67	26,13	25,94

5.3 Liikevoitto (tappio) ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja

Liikevoitto ilmaisee yrityksen liiketoiminnan tuloksen ennen korkoja, tilinpäätössiirtoja ja veroja (Kirjanpitoasetus 1752/2015). Apteekkien kohdalla liikevoitossa on tämän lisäksi mukana myös apteekkarin palkka. Apteekkien tilinpäätösanalyseissä on aikaisemmin esitelty apteekkien liikevoitto (tappio) ennen satunnaisia eriä, varauksia ja veroja (1–7). Satunnaisia eriä ovat olleet esimerkiksi yrityksen omaisuuden myynti yrityksen lopettamistarkoituksessa tai verotarkastuksissa määrätyt lisäverot, jotka todellisuudessa olisivat kuuluneet aikaisempaan tilikausiin. Satunnaisten erien vähentämisen jälkeen on päädytty välitulokseen, josta on käytetty käsitettä liikevoitto (tappio) ennen varauksia ja veroja. Apteekkien kohdalla liikevoitto (tappio) ennen varauksia ja veroja on usein ollut sama kuin liikevoitto (tappio) ennen satunnaisia eriä, varauksia ja veroja.

Kirjanpitolainsäädännön muututtua satunnaiset erät poistuivat tuloslaskelmasta sekä käsitteenä että erillisenä eränä. Vuoden 2016 alusta alkaen satunnaiset erät on esitetty liiketoiminnan muissa tuotoissa ja kuluissa (Kirjanpitoasetus 1752/2015). Nykyisessä kirjanpitolainsäädännössä aikaisempaa käsitettä lähinnä vastaava käsite on voitto (tappio) ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja. Tässä liikevoitosta on kuitenkin vähennetty edellä mainitut satunnaiset erät. Vaikka satunnaisten erien merkitys apteekkien liikevoittoon on pieni, on vuosia 2014–2016 koskevasta aineistosta vähennetty satunnaiset erät, jotta tunnusluvut ovat vertailukelpoisia vuotta 2017 koskevien tunnuslukujen kanssa.

Aineiston apteekkien liikevoitto (-tappio) ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja vuosina 2014–2017 on kuvattu **liitteessä 4**. Vuonna 2017 aineiston apteekkien keskimääräinen liikevoitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja oli 254 000 euroa (n = 554), mikä oli noin 4 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2016. Edelliseen vuoteen verrattuna liikevoitto (tappio) ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja laski eniten 0,9–1,7 miljoonan euron liikevaihtoryhmissä (-14–17 %). Eniten liikevoitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja nousi alle 0,9 miljoonan euron liikevaihtoryhmässä (+13 %).

Liikevoitto (-tappio) ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja vaihteli aineiston apteekkeissa -67 823–1 200 022 euron välillä vuonna 2017. Liikevaihtoryhmäkohtaisten liikevoittojen minimien ja maksimien perusteella on havaittavissa, että apteekit ovat hyvin heterogeenisiä myös liikevaihtoryhmien sisällä. Yksittäisten apteekkien vaikutus liikevaihtoryhmän keskiarvoon voi olla merkittävä etenkin sellaisissa liikevaihtoryhmissä, joissa apteekkeja on vähän tai yksittäisen apteekin tappio on suuri. Lisäksi apteekkien määrä tarkastelujoukossa vaihtelee vuosittain omistajavaihdosten takia.

Aineiston apteekkien keskimääräinen liikevoitto (tappio) ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja oli lähes 5 prosenttia pienempi vuonna 2017 kuin vuonna 2014. Eniten laskua oli 1,3–2,1 miljoonan euron liikevaihtoryhmissä (-7–9 %) ja 4,0–7,5 miljoonan euron liikevaihtoryhmissä (-9–13 %). Suurimmassa yli 7,5 miljoonan euron liikevaihtoryhmässä liikevoitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja oli laskenut tarkastelujakson aikana 3,7 prosenttia. Suurimmassa liikevaihtoryhmässä ei kuitenkaan ollut yhtään tappiollista apteekkiä. Liikevoitto kasvoi tarkastelujakson aikana kahdessa liikevaihtoryhmässä. Eniten kasvua oli pienimmässä alle 0,9 miljoonan euron liikevaihtoryhmässä (177 %).

5.4 Liikevoittoon vaikuttavia tekijöitä

Aineiston apteekkien liikevoittoon vaikuttavia liiketoiminnan kuluja on kuvattu **taulukossa 8**. Vuosien 2014–2016 aineisto (n = 592) on keskenään vertailukelpoinen, mutta vuotta 2017 koskeva aineisto on aikaisempaa laajempi (n = 602) ja siinä voi olla osittain eri apteekkeja kuin vertailuaineistossa. Tässä yhteydessä eri kustannuseriä on verrattu apteekkien liikevaihtoon, jolloin muutokset osuuksissa eivät niinkään kerro kuluerien keskimääräisestä kasvusta tai laskusta, vaan niiden osuuden muutoksista suhteessa liikevaihtoon.

Palkkakulujen keskimääräinen osuus aineiston apteekkien liikevaihdosta vaihteli tarkastelujakson aikana 9,3–9,7 prosentin välillä ja vuonna 2017 palkkojen keskimääräinen osuus liikevaihdosta oli 9,4 prosenttia. Henkilöstökulujen (palkat + sivukulut) keskimääräinen osuus aineiston apteekkien liikevaihdosta on laskenut tasaisesti tarkastelujakson aikana. Henkilöstökulujen osuus oli 12,5 prosenttia vuonna 2017. Osuus kuitenkin vaihteli apteekkeittain 1,2–76,4 prosentin välillä. Henkilöstövuokrauskulujen osuus apteekkien liikevaihdosta oli noin 0,5 prosenttia vuonna 2017. Henkilöstövuokraus on varsin yleistä, sillä henkilöstövuokrauskuluja ilmoitti lähes kaksi kolmasosaa aineiston apteekkeista (n = 385).

Taulukko 8. Aineiston apteekkien keskimääräisiä liiketoimintakuluja 2014–2016 (n = 592) ja 2017 (n = 602).

Keskimääräinen osuus liikevaihdosta (%)	2014	2015	2016	2017
Palkat	9,68	9,47	9,28	9,36
Henkilöstökulut	13,24	13,00	12,78	12,45
Henkilöstövuokrauskulut	-	-	-	0,52
Poistot	0,86	0,82	0,82	0,88
Toimitilavuokrat	1,58	1,56	1,55	1,56
Muut liiketoimintakulut	3,75	3,67	3,62	4,33

Toimitilavuokrien keskimääräinen osuus liikevaihdosta on pysynyt suhteellisen vakaana 1,55–1,58 prosentissa koko tarkastelujakson ajan. Koska toimitilojen vuokrat varsinkin liikekeskuksissa ovat usein sidottuja liikevaihtoon, on tämä tasaisuus varsin ymmärrettävää. Poistojen keskimääräinen osuus liikevaihdosta tarkastelujakson aikana on ollut pieni, alle prosentin.

Muiden liiketoimintakulujen keskimääräinen osuus aineiston apteekkien liikevaihdosta näyttää hieman nousseen vuonna 2017. Tätä selittää ainakin osittain kirjanpitoasetuksen muutos (1752/2015), jonka nojalla satunnaiset kulut ilmoitetaan tuloslaskelmassa muissa liiketoiminnan kuluissa aikaisemman erillisen erittelyn asemesta. Muihin liiketoimintakuluihin kuuluvat myös koulutus- ja matkakulut, vakuutukset, sähkö- ja energiakustannukset, myynti-, markkinointi-, hallinto- ja kehittämiskulut sekä laadunvalvontamaksu. Aineistosta ei pystytä erittelemään muita liiketoiminnan kuluja toimitilavuokria ja henkilöstön vuokrauskuluja lukuun ottamatta, minkä takia muiden liiketoimintakulujen kehityksestä ei voida tässä yhteydessä tehdä tätä laajempia johtopäätöksiä.

5.5 Liikevoitto verojen jälkeen ja apteekkarin palkkaaikaisu

Suomessa eri yhtiömuotoja kohdellaan verotuksessa eri lailla. Yhtiömuodosta johtuen apteekkari ei voi maksaa itselleen palkkaa, jolloin apteekkarin palkka on mukana apteekin tuloksessa ja verotustiedoissa. Koska apteekin yhtiömuoto on rajoitettu ja apteekkitoimintaa täytyy harjoittaa toiminimenä, kohdellaan tuloa verotuksessa pääosin ansiotulona sen sijaan, että sen voisi saada pääomatuloksi. Yrityksillä on esimerkiksi osakeyhtiönä mahdollista maksaa yrityksenä yhteisövero ja sen jälkeen jakaa osinkoja omistajille.

Ansiotulon verotus on Suomessa voimakkaasti progressiivista ja näin apteekkarien veroaste on todennäköisesti suurempi kuin vastaavaan liiketoiminnan kannattavuuteen yltävillä muiden toimialojen yrityksillä. Yksityisten apteekkareiden, joiden omistamalla apteekilla oli täysi tilikausi ilman omistajanvaihdoksia (n = 554) verotettavat tulot vuonna 2017 olivat yhteensä 141 miljoonaa euroa (keskimäärin 254 000 euroa) ja voitto verojen jälkeen yhteensä 85 miljoonaa euroa. Laskennallinen veroaste näillä aineiston apteekkeilla oli keskimäärin 40 prosenttia, jolloin apteekkien keskimääräinen voitto verojen jälkeen vuonna 2017 oli 153 000 euroa. Tämä keskiarvo sisältää kuitenkin apteekkarin vuosipalkan.

Palkkakoikaisua suositellaan tilanteissa, joissa omistajan työpanos yrityksessä on mukana yrityksen tuloksessa ja työpanosta vastaavaa palkkaa ei ole esitelty tuloslaskelmassa kuluna (18). Käytännössä apteekari ottaa palkkansa tuloslaskelman ohi yksityisottona suoraan taaseen omaa pääomaa veloittaen. Yksityisottojen rinnastaminen omistajan palkkaan ei tuota välttämättä oikeaa tulosta, koska yksityisottojen määrä on riippuvainen apteekin maksuvalmiudesta ja apteekkarin rahan tarpeesta.

Apteekin tilikauden voitto (tappio) sisältää siis apteekin liiketoiminnan tuloksen lisäksi apteekkarin palkan. Ei ole olemassa yleisesti hyväksyttyä määritelmää siitä, miten apteekkarin palkka ja apteekin liiketoiminnan tulos voitaisiin erottaa toisistaan. Tässä tilinpäätösanalyysissä ilmiötä tarkastellaan usean eri palkkakoikaisun kautta vähentämällä apteekin tuloksesta erisuuruisia vuosiansioita (**taulukko 9**):

- **Esimerkki 1.** Apteekkiproviisorin mediaanipalkka ja vuosilomakorvaus. Oletus on, että yhden kuukauden palkka kattaa vuosilomakorvauksen ja vuorolisät.

$$13 \times 4341 \text{ eur} = 56\,500 \text{ eur (19)}.$$

- **Esimerkki 2.** Apteekkiproviisorin ylin taulukkopalkka ja vuosilomakorvaus. Oletus on, että apteekkarina toimivalla proviisorilla on palvelusvuosia ja vastuullisia tehtäviä enemmän kuin keskivertoproviisorilla.

$$13 \times 5076 \text{ eur} = 66\,000 \text{ eur (20)}.$$

- **Esimerkki 3.** Apteekkiproviisorin ylin taulukkopalkka, vuosilomakorvaus, yritystoiminnan 20 % riskilisiä ja investointivara sekä vuosilomasijaisen palkkaaminen kuudeksi viikoksi. Apteekkarin yrittäjäriski ei suhteellisesti katsottuna ole yhtä suuri kuin monella muulla alalla, mutta henkilöyrityksessä yrittäjä vastaa yritystoiminnasta kuitenkin koko henkilökohtaisella omaisuudellaan toisin kuin osakeyhtiössä, jossa omistajan taloudellinen vastuu rajoittuu sijoitettuun osakepääomaan ja mahdollisiin vakuuksiin.

$$13 \times 5076 \text{ eur} + 20\% + 1,5 \times 4341 \text{ eur} = 86\,000 \text{ eur}.$$

Taulukko 9. Apteekkien liikevoiton palkkakoikaisu vuoden 2017 aineistolla (n = 554).

	Esimerkki 1.	Esimerkki 2.	Esimerkki 3.
Liikevoitto ennen veroja, keskiarvo, (€)	253 919	253 919	253 919
Palkkakoikaisu	56 500	66 000	86 000
Verot laskennallisella veroprosentilla (€)	78 968	75 168	67 168
Palkkakoikaistu liikevoitto verojen jälkeen, keskiarvo, (€)	118 451	112 751	100 751

Aineiston apteekkien (n = 554) keskimääräinen liikevoitto palkkakoikaisun ja keskimääräisen 40 prosentin verotuksen jälkeen oli 100 751–118 451 euroa vuonna 2017. Suurimman palkkakoikaisun (86 000 euroa) jälkeen keskimääräinen tulos 100 751 euroa oli 5,7 prosenttia pienempi kuin vuonna 2016, jolloin vastaava luku oli 106 800. Vuoteen 2015 verrattuna keskimääräinen palkkakoikaistu liikevoitto verojen jälkeen oli laskenut 7,6 prosenttia (109 000 euroa).

5.6 Liikevoiton (tappion) jakautuminen

Mikäli aineiston apteekkeja tarkastellaan pelkästään liiketoiminnan kustannuksien kautta, oli aineiston apteekkeista (n = 554) tappiollisia 12 vuonna 2017. Näiden apteekkien tulos ennen tilinpäätössiirtoja, veroja ja palkkakoikaisua oli negatiivinen. Tappiollisia apteekkeja oli aineistossa 2,2 prosenttia, mikä oli enemmän kuin vuosina 2015–2016 (1,3 %). Valtaosassa aineiston apteekkeista (98 %) liikevoitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja sekä ennen apteekkarin palkkakoikaisua oli suurempi kuin nolla vuonna 2017.

Apteekin toiminnan voidaan katsoa olevan positiivista, kun apteekin tulos kattaa sekä aiheutuneet liiketoiminnan kustannukset että apteekkarin palkkatulon. Mikäli apteekin liike-tulok-sessa otetaan huomioon proviisorin mediaanipalkkaan ja vuosilomakorvaukseen perustuva vuosiansio, vuonna 2017 oli 24 sellaista apteekkia, joiden liikevoitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja oli korkeintaan 56 500 euroa. Prosentuaalisesti tarkasteltuna nämä apteekit muodostivat 4,3 prosenttia aineistosta. Vuonna 2016 tällaisia apteekkeja oli aineistosta 4,2 prosenttia, joskin mediaaniansio oli 57 500 euroa eli tuhat euroa enemmän kuin vuonna 2017. Aineiston apteekkeista 96 prosentilla liiketulos ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja oli suurempi kuin proviisorin mediaanivuosiansio 56 500 euroa.

Vuonna 2017 aineistossa oli 26 apteekkia, joiden liikevoitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja oli korkeintaan proviisorin ylimmän taulukkopalkan ja vuosilomakorvauksen (66 000 euroa) suuruinen. Nämä apteekit muodostivat 4,7 prosenttia aineiston apteekkeista, mikä oli hieman vähemmän kuin vuonna 2016 (4,9 %). Aineiston apteekkeista 95 prosentilla liiketulos ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja oli suurempi kuin proviisorin ylimmän taulukkopalkan mukaisesti määräytyvä vuosiansio 66 000 euroa.

Jos palkkaokaisussa käytetään riski- ja investointivaran sisältävää 86 000 euron vuosiansiota, oli aineistossa 44 apteekkia, joiden liiketoiminnan tulos oli korkeintaan edellä mainitun laskennallisen raja-arvon suuruinen. Nämä apteekit muodostivat 7,9 prosenttia aineistosta, mikä oli enemmän kuin vuonna 2015–2016 (7,1 %).

Vuonna 2017 aineistossa oli 510 apteekkia, joiden liikevoitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja oli yli 86 000. Nämä apteekit muodostivat valtaosan aineistosta, 92 prosenttia. Noin 57 prosentilla aineiston apteekkeista liikevoitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja oli yli 200 000 euroa ja noin 30 prosentilla yli 300 000 euroa vuonna 2017.

5.7 Apteekkien liikevoitto- eli liiketulosprosentti

Varsinaisista tilinpäätöksen kannattavuutta kuvaavista tunnusluvuista tässä tilinpäätösanalyysissä on käytetty liikevoitto- eli liiketulosprosenttia (**taulukko 10.**). Liikevoittoprosentti kuvaa sitä, kuinka monta prosenttia apteekin liikevaihdosta jää liikevoitoksi ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja. Liikevoittoprosentissa ei ole otettu huomioon apteekkarin palkkaokaisua.

Taulukko 10. Aineiston apteekkien liikevoittoprosentit 2014–2017.

Vuosi	2014	2015	2016	2017
Apteekkien lukumäärä	561	549	549	554
Liikevoitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja, yhteensä (M€)	149,62	146,81	145,33	140,67
Liikevaihto yhteensä (M€)	2068,17	2107,49	2168,35	2072,52
Liikevoittoprosentti (%)	7,2	7,0	6,7	6,8

Aineiston apteekkien liikevoittoprosentit vaihtelivat tarkastelujakson aikana 6,7–7,2 prosentin välillä. Vuonna 2017 aineiston apteekkien (n = 554) liikevoittoprosentti oli 6,8. Tarkastelujakson aikana tapahtuneen liikevoittoprosentin hienoisien laskun syynä voi olla esimerkiksi se, että liiketoiminnan kulut ovat kasvaneet liikevaihtoa nopeammin. Myös suhteellisesti pienempikatteisten kalliiden lääkkeiden myynnin ja apteekkiveron kasvu voivat selittää liikevoittoprosentin laskua. Liikevoittoprosenttia voidaan käyttää yksittäisen apteekin tai apteekkien välisen kehityksen vertailuun, mutta se ei sovellu apteekkitoiminnan vertailuun muihin aloihin (15).

Vaasan yliopistossa julkaistussa pro gradu -tutkielmassa todettiin, että apteekkien koolla, sijainnilla ja väestön määrällä oli vaikutusta apteekkien liikevoittoprosenttiin ja kannattavuuteen (21). Apteekkien koon kasvulla oli negatiivinen vaikutus apteekkien liikevoittoprosenttiin. Sen sijaan suotuisa sijainti ja väestön määrän kasvu vaikuttivat liikevoittoprosenttiin positiivisesti.

6 APTEEKKIEN TILOISSA TOIMIVAT YHTIÖT

Apteekkitoimintaa harjoitetaan Suomessa elinkeinonharjoittajana eli toiminimellä. Apteekki-toimitiloissa toimii kuitenkin usein myös osakeyhtiöitä, joiden kautta myydään vapaan kaupan tuotteita kuten terveydenhoito- ja kosmetiikkatuotteita, elintarvikkeina myytäviä vitamiineja ja ravintolisiä, rohdosvalmisteita sekä erilaisia terveydenhoitoon ja hyvinvointiin liittyviä palveluita. Esimerkiksi Terveyspiste-konseptin mukaiset sairaanhoitajan palvelut myydään näiden yhtiöiden kautta. Jotta apteekin toimitiloissa toimiva osakeyhtiö voisi tarjota sairaanhoitajan palveluita eli yksityisiä terveydenhuollon palveluita, tarvitsee se luvan aluehallintovirastolta tai Valviralta.

Apteekkien ja niiden tiloissa toimivien yhtiöiden välillä vuokrataan myös henkilöstöä, toimitiloja ja apteekkirobotteja. Jotkut apteekkarit ovat lisäksi ilmoittaneet harjoittavansa sijoitus-toimintaa tai huoneistojen vuokrausta. Joidenkin apteekkien tiloissa toimii useampi yhtiö. Tämän lisäksi yksi yhtiö saattaa toimia kahden tai useamman apteekin tiloissa.

Taulukossa 11. on kuvattu apteekin tiloissa toimivien yhtiöiden lukumäärä, yhteenlaskettu liikevaihto ja liikevoitto sekä keskimääräinen liikevaihto ja liikevoitto. Vuosia 2014–2016 koskevat tiedot perustuvat apteekkareiden apteekkimaksun määräämistä varten antamiin apteekkien taloustietoihin ja vuotta 2017 koskevat tiedot perustuvat lääkelain 89 §:n kolmannen momentin nojalla kerättyihin taloustietoihin. Vuotta 2017 koskevat tiedot ovat aikaisempaa kattavampia, koska lääkelakiin on kirjattu Fimean tietojensaantioikeus myös apteekkien yhteydessä toimivien yritysten tietoihin.

Taulukko 11. Apteekin tiloissa toimivien yhtiöiden lukumäärä, liikevaihto ja liikevoitto 2014–2017.

Vuosi	Yhtiöiden lukumäärä	Yhteenlaskettu liikevaihto (M€)	Liikevaihto, keskiarvo (M€)	Yhteenlaskettu liikevoitto (M€)	Liikevoitto, keskiarvo (t€)
2014	181	125,8	0,70	34,0	187,8
2015	180	142,9	0,79	38,0	211,1
2016	158	126,9	0,80	34,4	217,7
2017	200	173,6	0,87	47,6	237,8

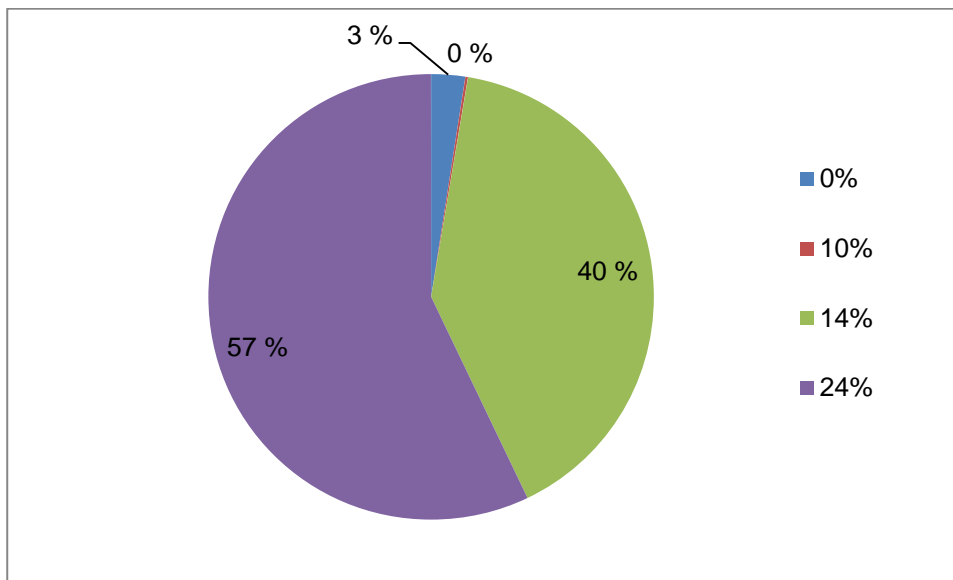
Apteekkien yhteydessä toimivia yhtiöitä näyttäisi olleen toiminnassa noin 220 vuonna 2017 eli apteekkeista noin 36 prosentin yhteydessä toimi myös osakeyhtiö vuonna 2017. Tässä tilinpäätösanalyysissä käytetystä aineistosta on poistettu ylimääräiset tiedot. Käytännössä tällaisia tietoja voivat olla useampaan kertaan ilmoitetut yhtiötiedot, jos esimerkiksi apteekkarin vaihtuessa yhtiötiedot on ilmoitettu sekä aikaisemman, että uuden apteekin tiedoissa tai useamman apteekin tiloissa toimivan yhtiön tiedot on ilmoitettu kaikkien apteekkien kohdalla samansuuruisina. Myös sellaiset yhtiöt joiden tilikausi on ollut enemmän tai vähemmän kuin vuosi on poistettu aineistosta. Vuoden 2017 aineisto koostuu 200 apteekin toimitiloissa toimivan osakeyhtiön taloustiedoista.

Fimean saamat tiedot antavat aikaisempaa kattavamman kuvan apteekkien yhteydessä toimivien yhtiöiden yleisyydestä ja merkityksestä Suomessa. Yhtiöiden lukumäärä näyttää kasvaneen 27 prosenttia vuodesta 2016 vuoteen 2017, mutta todellisuudessa saatujen tietojen määrään lienee vaikuttanut enemmän lainsäädännön tuoma tietojen ilmoittamisen velvoitta-

vuus kuin yhtiöiden lukumäärän varsinainen kasvu. Yhtiöiden keskimääräisen liikevaihdon kasvu näyttää noudattavan aikaisempien vuosien tahtia ja tarkastelujakson 2014–2017 aikana kasvua on ollut noin 24 prosenttia. Liikevoiton keskiarvo on noussut tätäkin enemmän, noin 27 prosenttia. Vuonna 2017 liikevaihdon keskiarvo apteekkien yhteydessä toimivilla osakeyhtiöillä oli 868 000 euroa ja keskimääräinen liikevoitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja puolestaan 238 000 euroa. On mahdollista, että tämä liikevaihdon ja liikevoiton nousu ei kerro pelkästään toiminnan kannattavuuden kasvusta vaan osatekijänä on myös se, että keskimääräistä suuremmat apteekkien yhteydessä toimivat osakeyhtiöt ovat aikaisemmin jättäneet taloustietonsa ilmoittamatta. Apteekkien kanssa samoissa toimitiloissa toimivien osakeyhtiöiden liikevoittoprosentti vuonna 2017 oli keskimäärin 27,4 prosenttia.

Apteekin toimitiloissa tapahtuvasta muusta liiketoiminnasta on aikaisemmin pyydetty perustiedot kuten yhtiömuoto, liiketoiminnan laji, liikevaihdon suuruus sekä tilikauden tulos. Näiden lisäksi vuotta 2017 koskevassa taloustietokyselyssä pyydettiin tietoja muun muassa myynnin ja tavarastojen rakenteesta verokannoittain, henkilöstökuluista sekä yhteisöveron määrästä.

Noin 97 prosenttia apteekkien yhteydessä toimivien osakeyhtiöiden arvonlisäverottomasta myynnistä koostui yleisten kauppatavaroiden (alv 24 %) ja elintarvikkeiden myynnistä (alv 14 %) (**kuvio 5.**). Alennetun 10 prosentin arvonlisäverokannan mukaista myyntiä oli vuonna 2017 noin 0,2 prosenttia kokonaisymyynnistä. Tässä arvonlisäveroluokassa oli esimerkiksi nikotiinikorvausvalmisteiden ja kirjojen myyntiä. Sairaanhoidajan palvelut ovat arvonlisäverottomassa veroluokassa. Nollaveroluokka muodosti 3 prosenttia apteekin yhteydessä toimivien osakeyhtiöiden liikevaihdosta vuonna 2017.

Kuvio 5. Apteekin yhteydessä toimivien osakeyhtiöiden myynnin rakenne eri arvonlisäveroluokissa vuonna 2017.

Yleisten kauppatavaroiden myynnin jakautumista apteekin ja erillisyyhtiöiden välillä on tarkasteltu **taulukossa 12.** Apteekin liikevaihdon kasvaessa yleisten kauppatavaroiden myynti siirretään usein apteekin yhteydessä toimivalle yhtiölle. Aineiston perusteella näyttää siltä, että yleisten kauppatavaroiden myynnistä yli 56 prosenttia tapahtui apteekin erillisyyhtiön kautta vuonna 2017. Yleisiin kauppatavaroihin on vuoden 2017 osalta laskettu 14 prosentin ja 24 prosentin arvonlisäveroluokkien mukaiset myynnit.

Taulukko 12. Yleisten kauppatavaroiden myynnin liikevaihto apteekeissa ja erillisyyhtiöissä.

Vuosi	Yhteenlaskettu liikevaihto, apteekit (M€)	Yhteenlaskettu liikevaihto, erillisyyhtiöt (M€)	Yhteenlaskettu liikevaihto (M€)	Erillisyyhtiöiden osuus yhteenlasketusta liikevaihdosta (%)
2014	138,5	125,8	264,3	47,6
2015	133,7	142,9	276,6	51,7
2016	126,3	126,9	253,2	50,1
2017	129,6	166,7	296,3	56,3

Erillisyhtiöiden kautta tapahtunut yleisten kauppatarvikkeiden myynti näyttää olevan jonkin verran aikaisempia vuosia suurempi, mutta tulosten tulkinnassa on otettava huomioon muutunut tiedonkeruu ja aikaisempaa kattavampi aineisto. Vuosien 2014–2016 aineistossa ovat mukana myös 0 prosentin ja 10 prosentin myynnit, koska myyntejä ei ole aikaisemmin kerätty arvonlisäverokannoittain. Käytännössä näiden myyntien osuus on joitakin prosentteja kokonaisliikevaihdosta.

Apteekkien kanssa samassa toimitilassa harjoitetun muun liiketoiminnan henkilöstökulut vaihtelivat 5–1 376 157 euron välillä vuonna 2017. Henkilöstökuluja ilmoitti 124 yhtiötä. Henkilöstökulujen keskiarvo oli 53 293 euroa. Henkilöstökulut olivat noin 5,6 prosenttia apteekkien yhteydessä toimivien yhtiöiden liikevaihdosta. Tämä on suuruusluokaltaan alle puolet apteekkien henkilöstökuluista.

7 APTEEKKIEN VAKAVARAISUUS JA MAKSUVALMIUS

Yrityksen vakavaraisuus ja maksuvalmius ovat kannattavuuden lisäksi keskeisimpiä yrityksen taloudellisen tilan kuvaajia (22). Vakavaraisuudella tarkoitetaan yrityksen vieraan ja oman pääoman osuutta koko pääomasta, ja näin vakavaraisuus antaa kuvan yrityksen rahoitusrakenteesta, yrityksen velkaisuudesta sekä yrityksen kyvystä suorittaa sitoumuksiaan pitkällä aikavälillä. Maksuvalmius eli likviditeetti tarkoittaa puolestaan yrityksen kykyä hoitaa lyhyen aikavälin maksunsa ajallaan.

Tässä selvityksessä tarkastellaan apteekkien vakavaraisuutta ja maksuvalmiutta muutaman tunnusluvun avulla. Tasetietojen tarkastelu ja tunnuslukujen tulkinta apteekkitoiminnassa on suuntaa antavaa. Yksittäisiä tunnuslukuja olennaisempaa on itse taseen sisältö. Tässä tilinpäätösanalyysissä on käytetty eri liikevaihtoryhmistä satunnaisotannalla valittujen 80–90 apteekin tasetietoja vuosilta 2014–2016 sekä sähköisen tietojen ilmoittamisen kautta saatua noin 600 apteekin tasetietoaineistoa vuodelta 2017.

7.1 Omavaraisuusaste

Yrityksen vakavaraisuutta voidaan arvioida omavaraisuusasteen avulla, joka kuvaa oman pääoman suhteellista osuutta taseen loppusummasta (15). Vakavaraisuutta pidetään hyvänä, jos omavaraisuusaste on yli 40 prosenttia (18). Vakavaraisuus on tyydyttävä, jos omavaraisuusaste on 20–40 prosenttia, ja se on heikko, jos omavaraisuusaste on alle 20 prosenttia.

Aineiston apteekkien omavaraisuusasteen jakaumat vuosilta 2014–2017 on esitelty **taulukossa 13**. Aineiston apteekkeissa omavaraisuusaste oli vuonna 2017 hyvä 54 prosentilla apteekkeista. Noin neljänneksellä aineiston apteekkeista omavaraisuusaste oli tyydyttävä ja noin viidenneksellä heikko. Vuotta 2017 koskeva aineisto on huomattavasti laajempi kuin vuosien 2014–2016 aineisto, joka on otettu satunnaisotannalla eri liikevaihtoryhmistä. Vuoteen 2014 verrattuna aineiston apteekkien omavaraisuusaste näytti parantuneen kauttaaltaan.

Taulukko 13. Aineiston apteekkien omavaraisuusaste 2014–2017.

Vuosi	2014		2015		2016		2017	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Omavaraisuusaste								
Heikko (alle 20)	28	33	33	35	24	29	133	22
Tyydyttävä (20–40)	15	18	22	23	24	29	141	24
Hyvä (yli 40)	41	49	39	41	36	43	323	54
Yhteensä	84	100	94	100	84	100	597	100

Tuloksista ei kuitenkaan voida suoraan tehdä johtopäätöksiä apteekkien omavaraisuusasteesta, sillä yksityisliikkeessä omistaja voi nostaa yrityksestään varoja enemmän kuin on siihen sijoittanut tai liikevoittoa on kertynyt. Apteekkien heikko omavaraisuusaste johtuu pääsääntöisesti pienestä omasta pääomasta, jolloin apteekkarin yksityisotot ovat olleet tilikauden aikana suuremmat kuin tilikauden voitto tai sijoitukset apteekin toimintaan. Ilmiö on suhteellisen tyypillinen yksityisyrityksissä. Lisäksi omavaraisuusasteelle esitetyt ohjeavrot ovat

yleensä suuntaa antavia (22). Jos yrityksen toimintaan liittyvä riski on alhainen ja tuloskehitys vakaa, mataliakin omavaraisuusasteita voidaan pitää hyväksyttävänä.

7.2 Suhteellinen velkaantuneisuus

Suhteellinen velkaantuneisuus mittaa yrityksen velkojen suhdetta toiminnan laajuuteen eli käytännössä yrityksen liikevaihtoon (15). Hyväksyttävänä pidettävä suhteellinen velkaantuneisuus riippuu yrityksen toiminnan luonteesta. Tämän takia suhteellista velkaantumista voidaan verrata vain saman toimialan yritysten välillä. Suhteellisen velkaantuneisuuden voidaan katsoa olevan hyvä, jos se on alle 40 %, tyydyttävä, jos se on 40–80 % ja heikko, jos se on yli 80 % (18).

Suhteellista velkaantuneisuutta tarkasteltiin 601 apteekin tasetiedoista. Suhteellinen velkaantuneisuus oli hyvä eli alle 40 prosenttia valtaosalla aineiston apteekeista vuonna 2017 (98,5 %). Apteekien velkarasite kaikissa liikevaihtoryhmissä näyttäisi olevan pieni, sillä aineiston apteekeilla oli velkaa keskimäärin 14,2 prosenttia liikevaihdosta.

7.3 Maksuvalmius

Maksuvalmiudella tarkoitetaan yrityksen kykyä suoriutua lyhytaikaisista maksuvelvoitteistaan mahdollisimman edullisesti (15). Tällöin yritys pystyy hyödyntämään kassa-alennuksia ja tililiimittejä ei ole käytössä. Tässä tilinpäätösanalyysissä maksuvalmiutta tarkastellaan staattisesta näkökulmasta, jolloin maksuvalmiutta arvioidaan tietyntyyppisenä päivänä.

Current ratio on suuntaa antava maksuvalmiuden tunnusluku tilikauden päättymispäivältä (18). Tilikauden päättymispäivä edustaa kuitenkin vain yhtä tilikauden päivää, jolloin yrityksen rahavarat, vaihto-omaisuus ja lyhytaikaiset velat eivät välttämättä ole tyypillisimmillään. Current ratio kuvaa yrityksen mahdollisuutta selviytyä lyhytaikaisista veloista rahoitusomaisuuden ja vaihto-omaisuuden realisoinnin avulla. Current ratio on hyvä, jos se on yli 2, tyydyttävä, jos se on 1–2 ja heikko, jos se on alle 1.

Taulukko 14. Aineiston apteekkien maksuvalmius 2014–2017.

Vuosi	2014		2015		2016		2017	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Heikko	11	13	13	14	6	7	164	28
Tyydyttävä	40	48	54	58	49	58	315	53
Hyvä	33	39	26	28	29	35	115	19
Yhteensä	84	100	93	100	84	100	594	100

Aineiston apteekkien maksuvalmiuden jakaumat vuosilta 2014–2017 on kuvattu **taulukossa 14**. Apteekeista noin viidenneksellä Current ratio oli hyvä vuoden 2017 tilinpäätöshetkellä, noin puolessa apteekeista maksuvalmius oli tyydyttävä ja vajaalla kolmanneksella maksuvalmius oli heikko. Aineiston apteekkien maksuvalmius näytti heikentyneen merkittävästi vuoteen 2016 verrattuna. Osittain eroa selittää aikaisempaa laajempi aineisto (noin 100 apteekin otos vs. kaikki yksityiset apteekit) ja mahdolliset erot uuden lomakkeen tietosisällössä, jonka perusteella Current ratio on laskettu. Myös vuoteen 2014 verrattuna apteekkien maksuvalmius näytti heikentyneen kauttaaltaan.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Apteekkien määrä Suomessa on Pohjoismaihin verrattuna hyvällä tasolla, noin 6 800 asukasta yhtä pää- tai sivuapteekkiä kohti. Suomessa oli vuoden 2017 lopussa kolme kuntaa, joissa ei ollut apteekkiä, sivuapteekkiä tai apteekin palvelupistettä. Nämä kolme kuntaa sijaitsivat Ahvenanmaalla ja tällöinkin etäisyys lähimpään apteekkiin oli alle kymmenen kilometriä.

Kun tilannetta tarkastelee maakuntatasolla, vaihtelee apteekkipalveluiden saatavuus kuitenkin paljon. Kun apteekkien lukumäärä suhteutettiin väestömäärään, oli apteekkeja vähiten Uudellamaalla ja eniten Etelä-Savossa. Myös maakuntien sisällä oli kuntakohtaisia eroja apteekkipalveluiden saatavuudessa. Maakuntien välisiä eroja lääkkeiden vähittäismyynnin järjestämisessä on jatkossa syytä tarkastella yksityiskohtaisemmin varsinkin, jos maakuntien vastuuta avohoidon lääkekustannuksista ja lääkejakelun järjestämisestä lisätään seuraavien hallituskausien aikana ja jos lääkkeiden maankattava saatavuus halutaan turvata kaikissa tilanteissa.

Apteekkipalveluiden saatavuuteen vaikuttavat myös apteekkien aukioloajat ja uusien apteekkien perustaminen. Suomalaiset apteekit olivat avoinna keskimäärin 58 tuntia viikossa vuonna 2017, kaksi tuntia enemmän kuin Ruotsissa. Yli 90 prosenttia apteekkeista oli avoinna myös lauantaisin. Vaikka Fimea teki päätöksen 11 uuden apteekin perustamisesta, aloitti ainoastaan yksi uusi apteekki toimintansa vuonna 2017. Uusien apteekkien avaamista ovat hidastaneet perustamispäätöksistä tehdyt valitukset. Hallituksen esityksessä HE 295/2018 vp ehdotetaan valitusprosessin lyhentämistä.

Vuonna 2017 apteekkien keskimääräinen liikevaihto laski noin kolme prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. Koko neljän vuoden (2014–2017) tarkastelujakson aikana keskimääräinen liikevaihto näytti kuitenkin nousseen kolmella prosenttiyksiköllä. Iqvian tukkumyyntirekisterin mukaan lääkemyynti apteekkeille kasvoi vuonna 2018 noin neljä prosenttia vuoteen 2017 verrattuna, mikä viittaisi siihen, että apteekkien liikevaihdon lasku jää lyhytaikaiseksi. Lääkemyynti muodostaa apteekkien kokonaisliikevaihdosta yli 90 prosenttia, minkä perusteella voidaan ennakoita jonkinlaista kasvua myös apteekkien kokonaisliikevaihdossa vuonna 2018. Verkkokaupoille ennustetun voimakkaan kasvun voidaan olettaa näkyvän myös apteekkien verkkopalvelun liikevaihdossa ja apteekkien keskimääräisessä liikevaihdossa tulevana vuosina.

Myyntikatteella, jossa otetaan huomioon apteekkivero, voidaan kuvata lääkkeiden vähittäisjakelun ja apteekkipalveluiden järjestämisen hintaa. Lääkkeiden apteekkiveron huomioonotettava myyntikate vuonna 2017 oli keskimäärin 960 000 euroa ja myyntikateprosentti noin 26 prosenttia. Myyntikateprosentit laskivat tarkastelujakson aikana hieman yli prosentin verran. Tunnusluvun avulla voidaan myös tarkastella lääketaksan muutosten vaikutuksia ja ennakoita mahdollisia muutostarpeita.

Apteekkien keskimääräinen liikevoitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja laski noin neljä prosenttia vuonna 2017 edellisestä vuodesta. Vuosien 2014–2017 aikana apteekkien liikevoitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja laski lähes viisi prosenttia. Pientä laskua oli havaittavissa myös liikevoittoprosenteissa. Liikevoiton ja liikevoittoprosentin laskuun voivat olla syynä esimerkiksi liiketoiminnan kulujen kasvu, suhteellisesti pienempikatteisten kalliiden lääkkeiden myynnin osuuden kasvu ja tästä aiheutunut apteekkiveron nousu. Aineiston apteekkien keskimääräinen liikevoitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja vuonna 2017 oli 254 000 euroa. Kun keskimääräisestä liikevoitosta vähennettiin verot ja apteekkarin riski- ja investointivaran sisältävä vuosipalkkaokaisu 86 000 euroa, jäi keskimääräiseksi liikevoitoksi 100 750 euroa vuonna 2017.

Aineiston apteekkien omavaraisuusaste näytti parantuneen tarkastelujakson aikana. Yli puolella aineiston apteekkeista omavaraisuusaste oli hyvä vuonna 2017. Suhteellinen velkaantuneisuus oli myös hyvällä tasolla lähes 99 prosentilla aineiston apteekkeista. Apteekkien velkarasite oli pieni, keskimäärin 14,2 prosenttia liikevaihdosta. Aineiston apteekkien maksuvalmius näytti kuitenkin heikentyneen tarkastelujakson aikana. Eroa saattavat selittää erilaiset otoskoot ja uuden tiedonkeruulomakkeen erilainen tietosisältö maksuvalmiutta laskettaessa.

Aineiston apteekkien toiminta oli vuonna 2017 liiketaloudellisesti kannattavaa ja apteekit olivat pääsääntöisesti vakavaraisia, vaikka liikevaihdoissa, liikevoitoissa ja myyntikatteissa oli havaittavissa pientä laskua ja apteekkien maksuvalmius näytti heikentyneen. Alustavien apteekkien taloustietojen perusteella näyttää kuitenkin siltä, että apteekkien lääkemyynti on kääntynyt nousuun vuonna 2018.

Aineiston apteekkien väliset erot liikevoiton jakautumisessa vaihtelivat kuitenkin suuresti eri liikevaihtoryhmien sisällä tarkastelujakson aikana ja apteekkipalveluiden saatavuudessa oli suuria maakuntakohtaisia eroja. Pienten apteekkien toiminta edellyttää tarkkaa taloudellista suunnittelua ja apteekkarin merkittävää työpanosta asiakaspalvelussa. Vastaavasti paikkakunnilla, jossa apteekit ovat suuria ja väestömäärä apteekkia kohden on suuri, voidaan harvita uuden apteekin tai uusien apteekkien perustamista.

1. Mäntylä A, ym. Apteekkien tilinpäätösanalyysi vuosilta 2008–2010. Fimea kehittää, arvioi ja informoi -julkaisusarja 2/2011. Kuopio: Fimea 2011.
2. Mäntylä A, Kokki E, Kiviniemi V, ym. Apteekkien tilinpäätösanalyysi vuosilta 2009–2011. Fimea kehittää, arvioi ja informoi -julkaisusarja 5/2012. Kuopio: Fimea 2012.
3. Mäntylä A, Kiviniemi V, Happonen P. Apteekkien tilinpäätösanalyysi vuosilta 2009–2012. Fimea kehittää, arvioi ja informoi -julkaisusarja 5/2013. Kuopio: Fimea 2013.
4. Mäntylä A, Kiviniemi V, Happonen P. Apteekkien tilinpäätösanalyysi vuosilta 2010–2013. Fimea kehittää, arvioi ja informoi -julkaisusarja 4/2014. Kuopio: Fimea 2014.
5. Mäntylä A, Kiviniemi V, Happonen P. Apteekkien tilinpäätösanalyysi vuosilta 2011–2014. Fimea kehittää, arvioi ja informoi -julkaisusarja 6/2015. Kuopio: Fimea 2015.
6. Reinikainen L, Oravilahti T, Happonen P. Apteekkien tilinpäätösanalyysi vuosilta 2012–2015. Fimea kehittää, arvioi ja informoi -julkaisusarja 1/2017. Kuopio: Fimea 2017.
7. Reinikainen L, Hyvärinen A, Happonen P. Apteekkien tilinpäätösanalyysi vuosilta 2013–2016. Fimea kehittää, arvioi ja informoi -julkaisusarja 5/2018. Kuopio: Fimea 2018.
8. Helsingin yliopiston apteekki. Vuosikertomus 2017. <http://digilehti.ya.fi/lue/vuosikertomus-2017>
9. Itä-Suomen yliopisto. Tilinpäätös 31.12.2017. www.uef.fi/documents/10184/1493051/UEF+tilinp%C3%A4%C3%A4t%C3%B6s+2017.pdf/a65ca48b-e514-4aa4-86f4-2d11a70a1585
10. Tilastokeskus. Väestö. Väestörakenne 31.12. www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html
11. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea. Webropol-kysely Pohjoismaiden ja Viron lääkeviranomaisille 3.4.2018. Julkaisematon raportti.
12. Tandvårds- och läkemedelsförmånverket. 2018 års uppföljning av apoteks-marknadens utveckling. Stockholm: Tandvårds- och läkemedelsförmånverket 2018. www.tlv.se/download/18.192533fa166f516fb27da81b/1542378329327/uppfoljning_av_apoteksmarknadens_utveckling_2018.pdf
13. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea ja Kansaneläkelaitos. Suomen lääketilasto 2017. Helsinki: Fimea ja Kela 2018.
14. Hallituspuolueiden apteekkiryhmän linjaukset 24.4.2017. <https://valtioneuvosto.fi/documents/10616/4578010/Apteekkity%C3%B6ryhm%C3%A4n+esitys.pdf/6c5d52cb-85fb-4765-a87a-3d9bc3e6fc4b>
15. Niskanen J, Niskanen M. Tilinpäätösanalyysi. Helsinki: Edita 2003.
16. Iqvian tukkumyyntitietokanta. Iqvia 2018.
17. Verkkokauppaindeksi. Vilkas Group 2018 [haettu internetistä 16.1.2019]. www.vilkas.fi/verkkokauppaindeksi
18. Yritystutkimus ry. Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi. Helsinki: Gaudeamus 2017.
19. Tilastokeskus. Yksityisen sektorin kuukausipalkkaisten mediaaniansiot 3 220 euroa vuonna [haettu internetistä 29.11.2018]. http://www.stat.fi/til/yskp/2017/yskp_2017_2018-06-28_tie_001_fi.html
20. Suomen farmasialiitto ry. Farmaseuttisen henkilöstön Työehtosopimus 1.1.2016–31.10.2017 [haettu internetistä 29.11.2018]. www.farmasialiitto.fi/media/tyosuhteasiat/farmeuttisen-henkiloston-tes_2016-2017.pdf
21. Kekkonen K. Apteekin iän, koon, sijainnin, apteekin yhteydessä toimivan osakeyhtiön ja väestön määrän vaikutus apteekin kannattavuuteen. Pro gradu-tutkielma. Vaasa: Vaasan yliopisto 2019.
22. Leppiniemi J, Kykkänen T. Kirjanpito, tilinpäätös ja tilinpäätöksen tulkinta. Helsinki: Alma Talent 2009.

LIITTEET

LIITE 1. Apteekkien liikevaihto 2014-2017 (n = 602).

Liikevaihtoryhmä (M€)	N	Vuosi	Liikevaihto, keskiarvo (M€)	Liikevaihto, mediaani (M€)	Liikevaihto, yhteensä (M€)	Liikevaihto, muutos liikevaihtoryhmän keskiarvossa* (%)	Liikevaihto, muutos liikevaihtoryhmän keskiarvossa** (%)
< 0,9	13	2014	0,64	0,66	8,36	-	-
		2015	0,71	0,76	9,25	10,67	10,67
		2016	0,74	0,87	9,67	4,49	15,63
	16	2017	0,54	0,46	8,62	-27,50	-16,17
0,9–1,3	34	2014	1,15	1,16	38,99	-	-
		2015	1,25	1,17	42,54	9,09	9,09
		2016	1,33	1,26	45,10	6,02	15,66
	35	2017	1,14	1,16	39,99	-13,86	-0,36
1,3–1,7	51	2014	1,48	1,47	75,61	-	-
		2015	1,57	1,51	80,32	6,23	6,23
		2016	1,65	1,58	84,27	4,92	11,46
	40	2017	1,48	1,49	59,36	-10,20	0,09
1,7–2,1	76	2014	1,90	1,89	144,50	-	-
		2015	2,01	1,99	153,13	5,98	5,98
		2016	2,07	2,03	157,16	2,63	8,76
	61	2017	1,89	1,87	115,35	-8,56	-0,55
2,1–2,5	39	2014	2,32	2,36	90,46	-	-
		2015	2,41	2,41	93,96	3,87	3,87
		2016	2,49	2,50	97,12	3,36	7,36
	53	2017	2,31	2,31	122,25	-7,38	-0,55
2,5–2,9	48	2014	2,68	2,66	128,82	-	-
		2015	2,77	2,80	133,18	3,39	3,39
		2016	2,88	2,89	138,31	3,85	7,37
	44	2017	2,69	2,66	118,51	-6,53	0,36
2,9–3,4	65	2014	3,13	3,11	203,25	-	-
		2015	3,22	3,23	209,44	3,04	3,04
		2016	3,30	3,29	214,45	2,39	5,51
	57	2017	3,15	3,16	179,41	-4,60	0,66
3,4–4,0	56	2014	3,71	3,70	207,54	-	-
		2015	3,88	3,92	217,50	4,80	4,80
		2016	4,06	4,01	227,43	4,57	9,58
	67	2017	3,71	3,72	248,59	-8,60	0,16
4,0–5,0	96	2014	4,49	4,48	430,77	-	-
		2015	4,65	4,66	446,67	3,69	3,69
		2016	4,79	4,77	459,75	2,93	6,73
	84	2017	4,49	4,50	377,12	-6,25	0,05
5,0–7,5	95	2014	6,10	6,06	579,39	-	-
		2015	6,30	6,30	598,22	3,25	3,25
		2016	6,43	6,38	611,08	2,15	5,47
	104	2017	5,93	5,84	616,51	-7,84	-2,80
> 7,5	29	2014	10,13	8,69	293,78	-	-
		2015	10,20	8,60	295,66	0,64	0,64
		2016	10,37	9,18	300,75	1,72	2,37
	41	2017	9,47	8,82	388,13	-8,72	-6,55
Yhteensä	602	2014	3,66	3,15	2201,47	-	-
		2015	3,79	3,28	2279,87	3,56	3,56
		2016	3,90	3,43	2345,08	2,86	6,52
	602	2017	3,78	3,34	2273,84	-3,04	3,29

Verrattu edellisen vuoden* tai vuoden 2014** liikevaihdon keskiarvoon.

LIITE 2. Apteekkien lääkemyynti 2014–2017 (n = 602).

Liikevaihtoryhmä (M€)	N	Vuosi	Lääkemyynti, keskiarvo (M€)	Lääkemyynti, mediaani (M€)	Lääkemyynti, yhteensä (M€)	Lääkemyynti, muutos* (%)	Lääkemyynti, muutos** (%)
< 0,9	13	2014	0,64	0,60	8,28	-	-
		2015	0,71	0,76	9,19	10,94	10,94
		2016	0,72	0,86	9,37	2,01	13,17
	16	2017	0,61	0,52	9,84	-14,74	-3,51
0,9–1,3	34	2014	1,15	1,15	39,00	-	-
		2015	1,25	1,19	42,54	9,07	9,07
		2016	1,32	1,27	44,75	5,20	14,74
	35	2017	1,14	1,12	39,79	-13,63	-0,90
1,3–1,7	51	2014	1,48	1,48	75,46	-	-
		2015	1,57	1,53	79,83	5,80	5,80
		2016	1,65	1,57	84,28	5,57	11,69
	40	2017	1,49	1,50	59,41	-10,12	0,39
1,7–2,1	76	2014	1,90	1,88	144,24	-	-
		2015	2,00	1,98	152,08	5,44	5,44
		2016	2,07	2,01	157,17	3,35	8,96
	61	2017	1,89	1,87	115,15	-8,72	-0,54
2,1–2,5	39	2014	2,35	2,37	91,74	-	-
		2015	2,46	2,42	95,78	4,40	4,40
		2016	2,47	2,50	96,48	0,73	5,16
	53	2017	2,31	2,30	122,58	-6,51	-1,69
2,5–2,9	48	2014	2,68	2,67	128,83	-	-
		2015	2,78	2,81	133,29	3,46	3,46
		2016	2,88	2,89	138,27	3,73	7,32
	44	2017	2,73	2,75	120,32	-5,07	1,89
2,9–3,4	65	2014	3,19	3,15	207,49	-	-
		2015	3,29	3,27	214,03	3,15	3,15
		2016	3,37	3,37	219,25	2,44	5,67
	57	2017	3,24	3,24	184,94	-3,81	1,64
3,4–4,0	56	2014	3,80	3,73	212,68	-	-
		2015	4,01	3,96	224,44	5,53	5,53
		2016	4,23	4,08	236,79	5,50	11,34
	67	2017	3,78	3,76	253,20	-10,50	-0,35
4,0–5,0	96	2014	4,69	4,65	450,00	-	-
		2015	4,83	4,78	463,54	3,01	3,01
		2016	4,96	4,92	476,55	2,81	5,90
	84	2017	4,66	4,63	391,51	-6,11	-0,57
5,0–7,5	95	2014	6,32	6,28	600,56	-	-
		2015	6,55	6,50	622,69	3,68	3,68
		2016	6,77	6,72	643,45	3,33	7,14
	104	2017	6,23	6,10	647,88	-8,03	-1,46
> 7,5	29	2014	10,51	9,08	304,75	-	-
		2015	10,71	9,41	310,61	1,92	1,92
		2016	11,02	10,05	319,57	2,88	4,86
	41	2017	10,11	9,49	414,44	-8,27	-3,81
Yhteensä	602	2014	3,76	3,25	2263,04	-	-
		2015	3,90	3,35	2348,03	3,76	3,76
		2016	4,03	3,48	2425,93	3,32	7,20
		2017	3,92	3,44	2359,05	-2,75	4,25

* Verrattu edellisen vuoden lääkemyyntiin keskiarvoon.

** Verrattu vuoden 2014 lääkemyyntiin keskiarvoon.

LIITE 3. Apteekkien yleisten kauppatavaroiden myynti 2014–2017 (n = 602).

Liikevaihtoryhmä (M€)	N	Vuosi	Yleisten kauppatavaroiden myynti, keskiarvo (M€)	Yleisten kauppatavaroiden myynti, mediaani (M€)	Yleisten kauppatavaroiden myynti, yhteensä (M€)	Yleisten kauppatavaroiden myynti, muutos* (%)	Yleisten kauppatavaroiden myynti, muutos** (%)
< 0,9	13	2014	0,076	0,075	0,986	-	-
		2015	0,077	0,081	1,000	1,44	1,44
		2016	0,093	0,087	1,207	20,74	22,48
	16	2017	0,090	0,056	1,441	-3,05	18,74
0,9–1,3	34	2014	0,118	0,121	3,997	-	-
		2015	0,132	0,126	4,502	12,64	12,64
		2016	0,147	0,129	4,994	10,93	24,95
	35	2017	0,122	0,123	4,274	-16,86	3,88
1,3–1,7	51	2014	0,162	0,154	8,260	-	-
		2015	0,179	0,159	9,124	10,45	10,45
		2016	0,174	0,158	8,884	-2,64	7,54
	40	2017	0,159	0,162	6,367	-8,62	-1,73
1,7–2,1	76	2014	0,208	0,202	15,793	-	-
		2015	0,216	0,210	16,451	4,16	4,16
		2016	0,213	0,213	16,151	-1,82	2,26
	61	2017	0,197	0,206	12,024	-7,24	-5,14
2,1–2,5	39	2014	0,216	0,228	8,423	-	-
		2015	0,201	0,232	7,852	-6,78	-6,78
		2016	0,224	0,232	8,753	11,47	3,91
	53	2017	0,263	0,263	13,924	17,07	21,65
2,5–2,9	48	2014	0,283	0,303	13,602	-	-
		2015	0,279	0,295	13,414	-1,38	-1,38
		2016	0,306	0,333	14,706	9,64	8,12
	44	2017	0,251	0,284	11,058	-17,97	-11,31
2,9–3,4	65	2014	0,257	0,287	16,693	-	-
		2015	0,268	0,305	17,438	4,46	4,46
		2016	0,264	0,285	17,169	-1,54	2,85
	57	2017	0,227	0,285	12,957	-13,94	-11,49
3,4–4,0	56	2014	0,304	0,387	17,026	-	-
		2015	0,279	0,330	15,621	-8,25	-8,25
		2016	0,253	0,159	14,175	-9,26	-16,74
	67	2017	0,322	0,367	21,578	27,24	5,93
4,0–5,0	96	2014	0,308	0,388	29,600	-	-
		2015	0,313	0,371	30,004	1,36	1,36
		2016	0,305	0,321	29,312	-2,31	-0,97
	84	2017	0,327	0,358	27,433	6,96	5,92
5,0–7,5	95	2014	0,416	0,321	39,526	-	-
		2015	0,384	0,136	36,523	-7,60	-7,60
		2016	0,322	0,083	30,597	-16,23	-22,59
	104	2017	0,307	0,074	31,923	-4,70	-26,22
> 7,5	29	2014	0,497	0,122	14,422	-	-
		2015	0,381	0,096	11,054	-23,36	-23,36
		2016	0,257	0,078	7,446	-32,64	-48,37
	41	2017	0,320	0,073	13,137	24,80	-35,57
Yhteensä	602	2014	0,280	0,203	168,327	-	-
		2015	0,271	0,201	162,981	-3,18	-3,18
		2016	0,255	0,194	153,392	-5,88	-8,87
	602	2017	0,259	0,195	156,116	1,78	-7,25

* Verrattu edellisen vuoden yleisten kauppatavaroiden myynnin keskiarvoon.

** Verrattu vuoden 2014 yleisten kauppatavaroiden myynnin keskiarvoon.

LIITE 4.
Apteekkien liikevoitto/-tappio ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja vuosina 2014–2017.

Liikevaihto-ryhmä (M€)	N *	Vuosi	Liikevoitto, keskiarvo (t€)	Liikevoitto, mediaani (t€)	Liikevoitto, minimi (t€)	Liikevoitto, maksimi (t€)	Liikevoitto, muutos** (%)	Liikevoitto, muutos*** (%)
< 0,9	11	2014	23,974	59,636	-261,383	144,731	-	-
	11	2015	4,952	31,352	-220,846	127,957	-79,34	-79,34
	9	2016	58,735	121,974	-193,217	187,516	1085,99	145,00
	17	2017	66,452	83 569	-54,159	190 968	13,14	177,18
0,9–1,3	30	2014	127,557	125,950	31,779	218,162	-	-
	28	2015	129,478	125,468	48,292	205,013	1,51	1,51
	28	2016	138,193	139,536	36,263	199,682	6,73	8,34
	29	2017	118,567	133,692	25,358	200,002	-14,20	-7,05
1,3–1,7	47	2014	155,182	160,713	9,716	255,893	-	-
	48	2015	158,216	167,531	-209,006	401,125	1,95	1,95
	47	2016	170,668	162,159	-151,259	429,624	7,87	9,98
	40	2017	141,784	140,803	51,761	272,626	-16,92	-8,63
1,7–2,1	70	2014	181,261	183,761	-30,468	533,626	-	-
	65	2015	184,464	187,500	14,172	338,789	1,77	1,77
	71	2016	180,540	184,342	35,947	328,834	-2,13	-0,40
	54	2017	167,839	172,168	-67,823	328,153	-7,03	-7,40
2,1–2,5	36	2014	206,628	204,033	-18,634	332,458	-	-
	36	2015	211,940	207,355	48,649	361,278	2,57	2,57
	33	2016	221,253	209,366	64,565	360,858	4,39	7,08
	48	2017	199,411	194,156	66,789	364,865	-9,87	-3,49
2,5–2,9	46	2014	204,179	208,244	56,720	367,848	-	-
	41	2015	198,793	206,236	33,802	329,429	-2,64	-2,64
	45	2016	207,197	210,691	-0,012	347,449	4,23	1,48
	45	2017	201,960	212,160	-31,316	415,517	-2,53	-1,09
2,9–3,4	62	2014	238,899	239,207	-31,037	451,315	-	-
	61	2015	251,806	251,604	59,246	528,304	5,40	5,40
	61	2016	232,833	254,936	7,578	513,117	-7,53	-2,54
	53	2017	243,719	257,180	-12,589	435,902	4,68	2,02
3,4–4,0	51	2014	260,361	278,336	-28,707	517,980	-	-
	51	2015	273,903	296,506	-6,085	453,747	5,20	5,20
	51	2016	277,356	283,144	22,409	579,931	1,26	6,53
	62	2017	242,498	246,293	-15,144	472,583	-12,57	-6,86
4,0–5,0	91	2014	308,368	305,597	38,803	570,676	-	-
	91	2015	301,078	300,573	28,181	598,200	-2,36	-2,36
	84	2016	288,946	291,819	-49,740	676,147	-4,03	-6,30
	77	2017	280,179	278,076	-34,408	818,951	-3,03	-9,14
5,0–7,5	91	2014	414,778	414,526	-55,575	1485,818	-	-
	91	2015	408,719	405,888	-8,396	1490,578	-1,46	-1,46
	93	2016	391,114	374,941	50,336	1379,885	-4,31	-5,71
	93	2017	359,438	360,638	-55,976	832,439	-8,10	-13,34
> 7,5	26	2014	569,950	527,343	204,316	1099,844	-	-
	26	2015	532,447	498,182	142,917	1004,070	-6,58	-6,58
	27	2016	536,032	503,592	76,895	1029,755	0,67	-5,95
	36	2017	548,740	557,409	213,464	1200,022	2,37	-3,72
Yhteensä	561	2014	266,699	230,853	-261,383	1485,818	-	-
	549	2015	267,412	233,627	-220,846	1490,578	0,27	0,27
	549	2016	264,716	227,393	-193,217	1379,885	-1,01	-0,74
	554	2017	253,919	225,192	-67,823	1200,022	-4,08	-4,79

* Tarkastelu on tehty erikseen kunkin vuoden aineistosta siten, että ko. vuoden aikana tapahtuneet omistajanvaihdokset ja merkittävän puutteelliset tiedot on poistettu aineistosta.

** Verrattu edellisen vuoden liikevoiton (ennen veroja) keskiarvoon.

*** Verrattu vuoden 2014 liikevoiton (ennen veroja) keskiarvoon.

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus | Säkerhets- och utvecklingscentret för läkemedelsområdet | Finnish Medicines Agency

PL 55, 00034 FIMEA | Käyntiosoitteet: Helsinki, Mannerheimintie 103b | Mannerheimintie 166, Helsinki (Valvontalaboratorio) | Microkatu 1, Kuopio